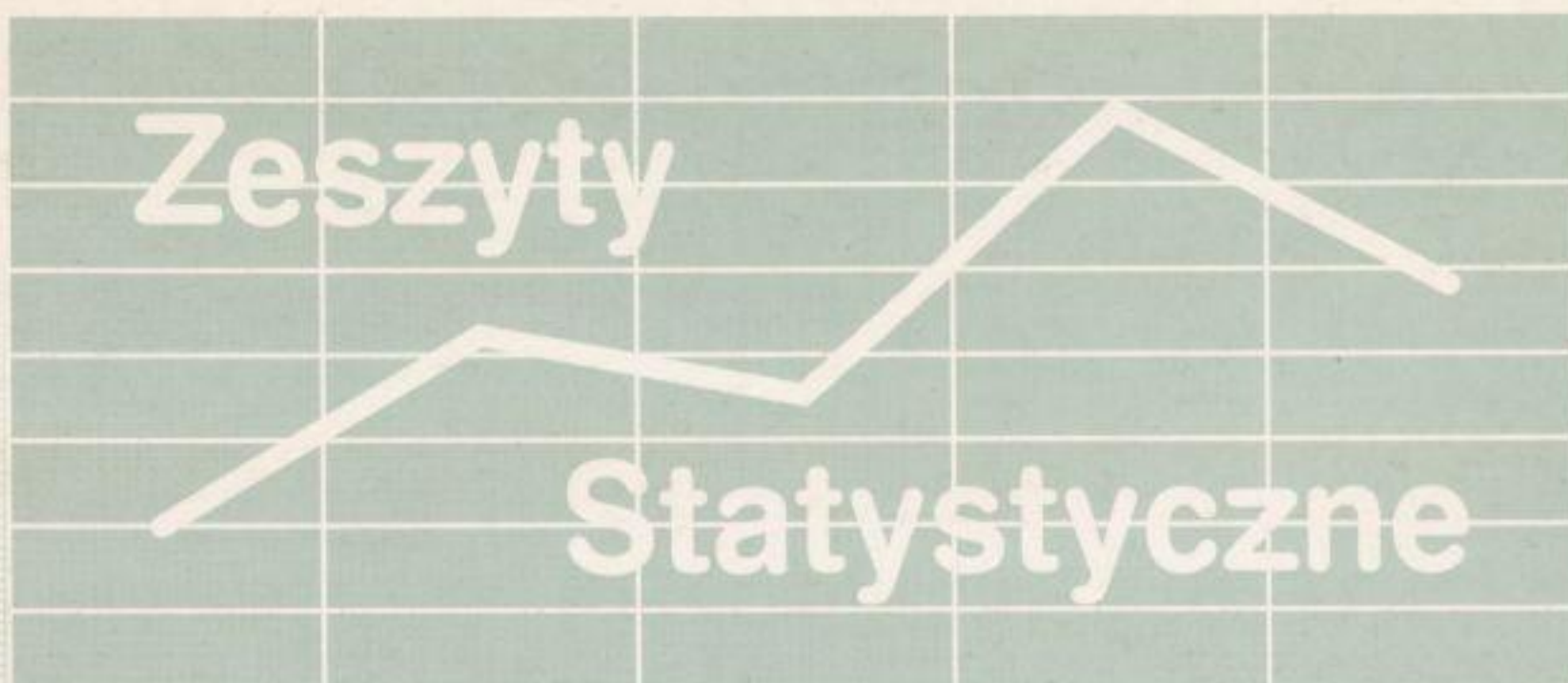

Teresa Skalska

**Wydatki turystów
zagranicznych w Polsce
w 2000 roku**

Warszawa 2001

Spis treści

Instytut Turystyki

Wprowadzenie

Część I. Charakterystyka badań

1. Badanie wydatków – uwagi metodologiczne

1.1. Badania autorskie w wybranych krajach europejskich

1.1.1. Hiszpania (projekt FRONTUR)

1.1.2. Włochy

1.1.3. Cechy szczególne wybranych badań

1.2. Metodologia polskich badań gromadzonych

1.2.1. Charakterystyka narzędzi badawczych

1.2.2. Leczenie danych

1.2.3. Problemy związane z metodologią

1.2.4. Problemy związane z metodologią

1.2.5. Metoda statystyczna

1.2.6. Metoda statystyczna w badaniach turystyki

2. Charakterystyka badań

2.1. Turystyka

2.2. Turystyka

2.3. Turystyka

2.4. Turystyka

2.5. Turystyka

2.6. Turystyka

2.7. Turystyka

2.8. Turystyka

2.9. Turystyka

2.10. Turystyka

2.11. Turystyka

2.12. Turystyka

2.13. Turystyka

2.14. Turystyka

2.15. Turystyka

2.16. Turystyka

2.17. Turystyka

2.18. Turystyka

2.19. Turystyka

2.20. Turystyka

2.21. Turystyka

2.22. Turystyka

2.23. Turystyka

2.24. Turystyka

2.25. Turystyka

2.26. Turystyka

2.27. Turystyka

2.28. Turystyka

2.29. Turystyka

2.30. Turystyka

2.31. Turystyka

2.32. Turystyka

Teresa Skalska

**Wydatki
turystów zagranicznych
w Polsce w 2000 roku**

Podsumowanie

Definicje i klasyfikacje

Literatura

Archiwum

Warszawa 2001

9011

Praca przygotowana w ramach PROGRAMU BADAŃ STATYSTYCZNYCH
STATYSTYKI PUBLICZNEJ NA ROK 2000 poz. 1.30.05 (100) w serii: Publikacje resortowe

Pozycja finansowana przez Departament Turystyki Ministerstwa Gospodarki

ISBN 83-88376-40-3

Instytut Turystyki, ul. Merliniego 9a, 02-511 Warszawa
tel. + 48 22 8446347

Pow. IT, zam. nr 50/2001/W

Nakład 200 egz.

Spis treści

Wprowadzenie.....	5
Część I. Charakterystyka badań	7
1. Badanie wydatków — uwagi metodologiczne	7
1.1. Rozwiązania stosowane w wybranych krajach europejskich	8
1.1.1. Hiszpania (projekt FRONTUR)	8
1.1.2. Włochy.....	10
1.1.3. Cechy szczególne wybranych badań.....	12
1.2. Metodologia polskich badań granicznych	13
1.2.1. Charakterystyka narzędzi badawczych	13
1.2.2. Losowanie próby i realizacja badań	15
1.2.3. Przeciętne wydatki turystów — uwagi metodyczne	16
1.2.4. Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych — uwagi metodyczne	17
1.2.5. Metoda szacowania globalnych przychodów z turystyki przyjazdowej.....	18
2. Charakterystyka badanej populacji.....	20
2.1. Turyści.....	20
2.2. Odwiedzający jednodniowi.....	21
Część II. Wyniki i komentarze	23
3. Wydatki turystów zagranicznych.....	23
3.1. Przeciętne wydatki turystów według wybranych cech podróży	24
3.2. Struktura rodzajowa wydatków poniesionych na terenie Polski w 2000 r.	27
3.3. Wydatki poniesione przed podróżą	28
4. Wydatki odwiedzających jednodniowych	29
5. Przychody dewizowe Polski z tytułu przyjazdów turystów i odwiedzających jednodniowych w latach 1999–2000.....	30
5.1. Charakterystyka wpływów z turystyki przyjazdowej z wybranych krajów.....	32
5.1.1. Niemcy	32
5.1.2. Czechy i Słowacja.....	33
5.1.3. Sąsiedzkie kraje wschodnie	34
5.1.4. Pozostałe kraje	35
Podsumowanie.....	37
Definicje i klasyfikacje.....	39
Literatura	45
Aneks tabelaryczny	47
Wzory ankiet	59

Wprowadzenie

Podstawą do opracowania niniejszej pozycji były wyniki badań ankietowych osób odwiedzających Polskę w 2000 roku. Badania te są elementem rządowego programu *Polska Statystyka Publiczna 2000*, w którym od lat uczestniczy także Instytut Turystyki w Warszawie, prowadząc reprezentatywne badania graniczne, które uwzględniają między innymi wydatki cudzoziemców ponoszone na terenie naszego kraju.

W 2000 roku — podobnie jak w latach poprzednich — celem badania było oszacowanie wydatków turystów i odwiedzających jednodniowych. Uwzględniono przy tym kraj zamieszkania, długość i cel wizyty, typ wykorzystanej bazy noclegowej, środek transportu, z którego korzystali badani, strukturę wydatków itp. Wyniki posłużyły także do oszacowania globalnych przychodów dewizowych Polski z tytułu przyjazdów cudzoziemców.

W badaniu posłużono się dwoma narzędziami: rozbudowaną ankietą przeznaczoną dla turystów (osób korzystających na terenie Polski przynajmniej z jednego noclegu) i skróconym kwestionariuszem dla odwiedzających jednodniowych, dostosowanym do charakteru ich pobytu w Polsce. Chęć lepszego dostosowania metodologii badań do zaleceń WTO spowodowała konieczność dokonania pewnych zmian w konstrukcji ankiet. Najważniejszą z nich była modyfikacja ankiety przeznaczonej dla odwiedzających jednodniowych: dołączono tu pytanie o strukturę wydatków poniesionych na terenie Polski, prosząc o osobne oszacowanie wielkości wydatków na zakupy towarów w celu odsprzedaży. Taka konstrukcja pytania jest z pewnością lepiej dostosowana do specyfiki jednodniowego ruchu przyjazdowego do Polski, zwłaszcza z krajów sąsiedzkich.

Zmiany te pozwalają skorygować sposób liczenia łącznych przychodów dewizowych i dostosować go w pełni do wymagań metodologicznych WTO. Należy jednak pamiętać, że sumy pozostawione przez odwiedzających jednodniowych w związku z zakupem towarów na sprzedaż są szacowane po raz pierwszy i powinny być analizowane z dużą dozą ostrożności.

W poprzednich latach w serii *Zeszyty Statystyczne Instytutu Turystyki* ukazały się dwie pozycje na temat wydatków ponoszonych przez cudzoziemców — zarówno na terenie Polski, jak i przed podróżą. Kolejna pozycja w tej serii zawiera opis metodologii stosowanych zarówno w polskich, jak i w wybranych europejskich badaniach granicznych, opis wprowadzonych zmian, podstawowe definicje i klasyfikacje zalecane przez WTO oraz szczegółowe wyniki uzyskane w 2000 roku.

Część I

Charakterystyka badań

1. Badanie wydatków — uwagi metodologiczne

Badanie wydatków konsumentów, w tym także turystów, jest zadaniem niezwykle trudnym, z reguły obciążonym dużym ryzykiem błędu. Wynika to z dwóch głównych powodów:

- ♦ łatwego zapomnienia o tym, ile, gdzie i na co konsumenci wydali pieniądze, oraz częstego niedoszacowywania bądź przeszacowywania podawanych sum, w zależności od miejsca i czasu badania,
- ♦ często spotykanej niechęci do podawania informacji na ten temat.

Utrudnienia te napotyka się również przy badaniu wydatków cudzoziemców, nie tylko w Polsce, ale i w innych krajach. Mimo świadomości, że wyniki badań nie są precyzyjne, wskazać można co najmniej trzy ważne powody, dla których nie powinno się z nich zrezygnować; przeciwnie — badania takie należy uznać za niezbędne:

- ♦ po pierwsze, konieczność taka wynika z potrzeby oceny wpływu turystyki, tak wewnętrznej jak i zagranicznej, na gospodarkę kraju,
- ♦ po drugie, statystyka wydatków ponoszonych przez turystów jest niezbędna do planowania rozwoju bądź modernizacji infrastruktury turystycznej,
- ♦ po trzecie, dane statystyczne, zwłaszcza o poszczególnych segmentach rynku, są niezbędne na potrzeby marketingu i promocji.

Dotychczas w krajach europejskich o dobrze rozwiniętych systemach bankowych istniało wiele sposobów uzyskiwania informacji na temat wydatków turystów. Tradycyjnym, wykorzystywanym w wielu krajach, bezpośrednim źródłem pozyskiwania danych była rejestracja bankowa tych transakcji międzynarodowych dokonywanych między państwami, które dotyczą zarówno wydatków mieszkańców danego kraju ponoszonych za granicą, jak i wydatków cudzoziemców, ponoszonych na terenie odwiedzanego kraju. Informacje te, wykorzystywane do zestawiania bilansów płatniczych, dość powszechnie uznawane są jednak za niekompletne i nie w pełni oddające rozmiar obrotów ani po stronie wpływów, ani po stronie rozchodów.

Pomijając problem rzetelności i kompletności uzyskiwanych w ten sposób informacji, tak pozyskiwane dane nie mogą być wykorzystywane do analizy marketingowej, nie dostarczają bowiem żadnej wiedzy na temat tego, kto i jak wydaje pieniądze. Do niedawna w wielu krajach zachodniej Europy system ko-

lekcjonowania danych opierał się (i często opiera) na informacjach zbieranych bezpośrednio od turystów w miejscach ich zakwaterowania (hotelach, motelach, pensjonatach) bądź na przejściach granicznych. Postęp w procesie integracji Europy, przystąpienie przez wielu członków Unii Europejskiej do układu z Schengen, likwidującego kontrole graniczne między niektórymi krajami europejskimi, oraz wprowadzenie jednolitej waluty powodują, że taki system monitorowania przepływu pieniądza podążającego za turystą staje się niemożliwy, a tam, gdzie jeszcze występuje, choć w okrojonej formie — nieadekwatny w stosunku do potrzeb.

Przewiduje się, że po wprowadzeniu EURO około 50% globalnych przepływów finansowych pomiędzy krajami członkowskimi UE przestanie być w ogóle uchwytne. W tej sytuacji jedynym wyjściem jest stworzenie takich mechanizmów statystycznej rejestracji zjawisk, które pozwolą ujawnić potoki podróży, ich wielkość, strukturę i kierunki oraz pozwolą ustalić przeciętne wydatki na osobę. Z kolei tam, gdzie jeszcze możliwe jest szacowanie wartości transakcji dokonywanych przez jednostki gospodarki turystycznej lub szacowanie wielkości wydatków indywidualnych turystów, potrzebne są dane do analizy tych wydatków według poszczególnych kategorii, takich chociażby jak transport, żywność czy zakupy, lub też w poszczególnych segmentach rynku. Dalsza analiza wydatków w takich kategoriach, jak: sposób przekroczenia granicy, kraj stałego pobytu, cele i motywy podróży, rodzaj zakwaterowania czy stopień „spakietyzowania” produktu jest niezwykle pożyteczna, a jej rezultaty przydatne na różnych poziomach agregacji. Badania reprezentacyjne muszą więc zastąpić rejestrację bankową przepływów finansowych między krajami.

1.1. Rozwiązania stosowane w wybranych krajach europejskich

1.1.1. Hiszpania (projekt FRONTUR)

Do 1993 roku (a więc do momentu podpisania przez władze Hiszpanii układu z Schengen) rejestracji turystycznego ruchu przyjazdowego do Hiszpanii dokonywała policja (straż) graniczna, a zadaniem instytucji publikujących dane było jedynie odpowiednie agregowanie wyników. Nie dokonywano podziału ruchu przyjezdnych na turystyczny (z co najmniej jednym noclegiem) i jednodniowy, gdyż Światowa Organizacja Turystyki zaleciła taką dezagregację dopiero w 1991 roku, na konferencji w Ottawie. Równocześnie z podpisaniem układu z Schengen Instytut Turystyki w Madrycie, na zlecenie Narodowego Instytutu Statystyki, rozpoczął proces zastępowania metody polegającej na *rejestracji ruchu* metodą *badania reprezentacyjnych*. Przez pewien okres, uznany za przejściowy (tzn. przez drugą połowę 1993 r. i cały 1994 r.), stosowano równolegle obie metody. Rezultaty uzyskane na podstawie reprezentacyjnych badań granicznych na tyle odbiegały od danych szacowanych na podstawie rejestracji, że trzeba było zastosować kombinację obydwu sposobów pomiaru. Porównywalność danych z tego okresu jest uznawana za wątpliwą; do dziś w hiszpańskiej statystyce następują korekty poprzednich szeregów czasowych.¹

¹ Dodatkowe badania wśród pasażerów samolotów pozwoliły m.in. skorygować wstecz (np. dla 1995 r.) liczbę turystów odwiedzających Hiszpanię drogą lotniczą. Uznano, że we wcześniejszych szacunkach niesłusznie do turystów zagranicznych zaliczono pewną liczbę odwiedzających jednodniowych i osób przejeżdżających tranzytem (bez noclegu). Por.: *Notes on the Revision of FRONTUR'S Series of Incoming Visitors by Air*. Ministerio de Economía. Materiał przedstawiony na konferencji WTO, Madryt 30.01.2001.

Statystyki Hiszpanii, odnoszące się do turystyki międzynarodowej, oparte są obecnie na trzech źródłach:

1. kontroli administracyjnej (w miejscach, w których to jest jeszcze możliwe, oraz w stosunku do grup turystów, których taką kontrolą można jeszcze objąć — np. w samolotach z krajów spoza Unii Europejskiej lub tych, które nie przystąpiły do układu z Schengen),
2. pomiarze na granicach, dokonywanym na przejściach (zarówno lądowych, jak i na lotniskach) przez ankieterów,
3. badaniach reprezentacyjnych na wylosowanych próbach.

W 1996 roku, po czteroletnim okresie przygotowawczym, rozpoczęto realizację trwającego do dziś projektu badawczego FRONTUR, w którym współpracują trzy kraje: Hiszpania, Francja i Portugalia. Główne cele tego badania to:

- ♦ oszacowanie wielkości i struktury ruchu w podziale na turystów i odwiedzających jednodniowych oraz w podziale na główne kraje generujące ruch przyjazdowy do Hiszpanii,
- ♦ charakterystyka wizyt ze względu na ich cele, używane środki transportu, charakterystyka produktu turystycznego, m.in. ze względu na zakres usług w pakietach turystycznych,
- ♦ badanie zachowań turystów, sposobów spędzania czasu, stopnia satysfakcji co do poziomu cen, jakości zakwaterowania, bezpieczeństwa, czystości, jakości infrastruktury turystycznej itp.
- ♦ badanie wydatków w wyraźnym podziale na ponoszone przed podróżą, poza granicami Hiszpanii, i ponoszone na jej terenie.

Badaniom poddane są cztery grupy podróżnych:

- ♦ turystów, przyjeżdżających do Hiszpanii i korzystających na jej terytorium co najmniej z jednego noclegu,
- ♦ cudzoziemców — odwiedzających jednodniowych, którzy wracają w ciągu 24 godzin do miejsca stałego pobytu,
- ♦ cudzoziemców — przejeżdżających przez teren Hiszpanii bez nocowania (np. emigranci portugalscy lub marokańscy),
- ♦ podróżnych — rezydentów w Hiszpanii wyjeżdżających za granicę.

W końcu zeszłego stulecia badania przeprowadzano na 22 drogowych przejściach granicznych i w 17 portach lotniczych.

Badania realizuje Instytut Turystyki we współpracy z *Direction General de Trafico* (podlegającej Ministerstwu Spraw Wewnętrznych)², która jest odpowiedzialna za dostarczanie informacji o natężeniu w ruchu drogowym na przejściach granicznych, w szczegółowym rozbiciu na miesiące i dni tygodnia. Rejestracja ruchu podróżnych jest wspomagana przez automatyczne liczenie przejeżdżających samochodów. Informacja ta, wzbogacona o dane dotyczące rodzaju samochodów przekraczających granice, sza-

² Z Instytutem Turystyki współpracują ponadto: AENA (Narodowe Porty Lotnicze), RENFE (koleje państwowe), Puertos del Estado (porty morskie, w gestii Ministerstwa Środowiska).

cunkowej liczby podróżujących w samochodzie osób oraz rodzaju rejestracji, jest wykorzystywana do uogólniania wyników i losowania próby do bardziej szczegółowych badań (służy do określenia tzw. zbiorowości generalnej, na bazie której można dokonywać losowania próby). Przy uogólnianiu wyników dużą uwagę przywiązuje się do dnia tygodnia, typu dnia roboczego w Hiszpanii (w powiązaniu z dniami świątecznymi) oraz dnia roboczego w kraju sąsiedzkim (również w powiązaniu z dniami świątecznymi w krajach sąsiedzkich).

Pomiar ruchu na granicach przeprowadzany jest przez ankieterów wyposażonych w urządzenia służące do elektronicznego zapisu i natychmiastowego przekazywania informacji do centralnego komputera. Taki rodzaj zapisu umożliwia:

- ◆ automatyczną rejestrację momentu przekroczenia granicy,
- ◆ szybkie rejestrowanie wszystkich potrzebnych danych,
- ◆ szybkie przekazywanie zebranych informacji do centrum przetwarzania,
- ◆ eliminację procesu kodowania,
- ◆ natychmiastowe modyfikowanie — w razie potrzeby — kwestionariusza ankiety.

Jakość uzyskiwanego zapisu i tempo dokonywania dalszych obliczeń trudno przecenić. W praktyce system ten umożliwia ciągle, niemal natychmiastowe monitorowanie badanych zjawisk i ekstrapolację najważniejszych trendów.

Wprowadzenie EURO spowodowało konieczność uzupełnienia projektu FRONTUR o dodatkowe badanie, skupione na szczegółowym badaniu wydatków (EGATUR — Encuesta de Gasto Turistico). Przygotowanie projektu trwa od 1998 roku, a realizacja pierwszego etapu — od maja 2000 roku.¹

1.1.2. Włochy

Przystąpienie Włoch do Układu z Schengen (w końcu 1997 r.) wywołało w statystyce turystyki podobne problemy i — począwszy od 1998 r. — wymusiło zmiany zbliżone do tych, o których można mówić w przypadku Hiszpanii. Włoskie instytucje statystyczne odpowiedzialne za zbieranie danych zdają sobie sprawę, że dotychczasowe badania i systemy rejestracji ruchu muszą być zmodyfikowane i zastąpione kilkoma uzupełniającymi się działaniami:

- ◆ rejestracją w bazie noclegowej,
- ◆ badaniami budżetów gospodarstw domowych,
- ◆ statystykami transportu,
- ◆ badaniami prowadzonymi przez Ufficio Italiano dei Cambi (instytucję wchodzącą w skład włoskiego banku centralnego),
- ◆ uzupełniającymi danymi z granic (we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych).

¹ *The Single Currency and the New Tourism Expenditure Survey in Spain (EGATUR)*. Ministerio de Economía. Instituto de Estudios Turísticos. Materiał niepublikowany.

We włoskie badania graniczne zaangażowane są trzy instytucje:

1. ISTAT (narodowy urząd statystyczny), współpracujący z policją graniczną,
2. UIC (Ufficio Italiano dei Cambi),
3. DOXA — Instytut Badania Opinii Publicznej i Analiz Statystycznych z Mediolanu.

Narodowy urząd statystyczny (ISTAT) odpowiedzialny jest za badania, których efektem jest szacowanie ruchu podróżnych na granicach. Główne badanie ISTAT, przeprowadzane w blisko 300 punktach granicznych, wspierane jest przez dane o liczbie rejestrowanych noclegów w hotelach i wyniki uproszczonego badania, przeprowadzanego w pięciu charakterystycznych okresach roku (Wielkanoc, początek, środek i koniec lata oraz Boże Narodzenie).

Odnosi się wrażenie, że włoski system statystyczny nie jest do końca przygotowany do stawienia czoła problemom, które pociągnął za sobą układ z Schengen. Tak naprawdę, dobre badanie ruchu podróżnych jest dopiero w sferze projektowania. Planuje się w krótkim czasie zainstalowanie elektronicznych liczników pojazdów i szacowanie na tej podstawie ruchu na przejściach drogowych.

Ciekawe jest prowadzone od 1995 roku przez Ufficio Italiano dei Cambi badanie, które służy przede wszystkim konstruowaniu bilansu płatniczego Włoch w części dotyczącej turystyki. W założeniu stanowi ono uzupełnienie szacunków dokonywanych na podstawie pomiarów elektronicznych. Przy doborze próby uwzględnione są wszystkie typy granic i najważniejsze przejścia graniczne. Przez wybrane do realizacji zadania przejścia odbywa się od 90% (drogowe) do 98% (kolejowe) ruchu podróżnych. To badanie może być jednak reprezentacyjne dopiero w powiązaniu z dobrymi szacunkami ruchu podróżnych, dlatego ma charakter dwufazowy. Pierwsza faza polega na szacowaniu wielkości ruchu (w latach 1996–1998 szacunków dokonano na podstawie około 1,7 mln operacji zliczających podróżnych), druga zaś na pogłębionych wywiadach na wylosowanej próbie podróżnych opuszczających Włochy (w latach 1996–1998 przeprowadzano około 160 tys. wywiadów rocznie).

W 1997 roku dokonano pewnych modyfikacji metodologii badań:

- ◆ uproszczono ankietę przeznaczoną dla odwiedzających jednodniowych,
- ◆ udoskonalono metodologię doboru punktów granicznych,
- ◆ zwiększono liczebność próby na lotniskach, doprowadzając do pewnej nadreprezentacji; było to niezbędne ze względu na obserwowane większe zróżnicowanie wyników (np. wielkości i struktury wydatków),
- ◆ wprowadzono zachęty dla ankietowanych osób (drobne upominki).

W badaniach wydatków realizowanych przez UIC, podobnie jak w badaniach hiszpańskich, zwraca się dużą uwagę na odpowiedni dobór momentu ankietowania. Analizuje się nie tylko podstawowe sezony, ale także dni tygodnia, połączenie dni, w których jest przeprowadzane badanie, z dniami wolnymi we Włoszech oraz ze świętami w krajach sąsiednich. Wybierając moment badania decyduje się nie tylko o dniu tygodnia, ale także o porze dnia.

Rejestrowanie podróży i pogłębione ankietowanie odbywa się w tym samym czasie, tak by do celów uogólnień można było wyniki odrębnych badań zaliczyć do tego samego zbioru. W wielu punktach granicznych technika zbierania danych przypomina tę zastosowaną w hiszpańskim badaniu FRONTUR. Wykorzystywanie elektronicznych urządzeń do rejestracji odpowiedzi pozwala podnieść jakość badania i skrócić okres oczekiwania na wyniki. Zdaniem realizatorów badania, taki sposób rejestracji sprawdza się jednak tylko w niektórych warunkach (np. na lotniskach), gdyż przeciętny czas potrzebny na wypełnienie ankiety jest o jedną trzecią dłuższy.

Głównym mankamentem zakrojonych na dużą skalę reprezentacyjnych badań granicznych jest, podkreślany przez realizatorów, duży koszt ich przeprowadzenia. W 1999 roku w badaniu włoskim uczestniczyło około 200 ankietowanych, a koszt uzyskania jednego wywiadu szacowano na około 15 USD. Na badania FRONTUR przeznaczono w okresie od maja 1997 do kwietnia 1998 roku około 112 mln peset, z czego trzy czwarte stanowiły koszty przeprowadzenia badań terenowych. W Hiszpanii w badania zaangażowany był w 1998 roku zespół pracowników naukowych Instytutu Turystyki, osobny zespół ds. obliczania i ekstrapolacji wyników oraz zastosowania szczegółowych metod statystycznych i ekonometrycznych, a także kilkudziesięcioosobowy zespół ankietowanych.

W przeciwieństwie do badania FRONTUR, przy którym współpracują trzy sąsiadujące ze sobą kraje, badania włoskie są organizowane przez jeden kraj, a ich organizatorzy narzekają na brak współpracy z sąsiadami. Dopiero w 1997 roku nastąpiła po raz pierwszy wymiana informacji z bankami centralnymi Austrii, Francji i Niemiec.

1.1.3. Cechy szczególne wybranych badań

Badania wydatków turystów metodą reprezentacyjną prowadzone są również przez inne kraje europejskie i pozaeuropejskie. Każde z nich wyróżnia pewna specyfika i — w rezultacie — koncentracja na szczególnych problemach, najważniejszych dla danego kraju. Tak więc:

- ◆ badania prowadzone od niedawna w Finlandii zawierają dużo pytań świadczących o ich wykorzystaniu do celów marketingowych,
- ◆ sposób zaprojektowania badań hiszpańskich świadczy o możliwości ich wykorzystania do celów statystycznych (bardzo szczegółowo badana liczba noclegów według regionów i miejsc pobytu [zakwaterowania] + wydatki),
- ◆ w USA — koncentracja badań na lotniskach, szczególna uwaga zwrócona na usługi linii lotniczych,
- ◆ we wszystkich badaniach kładzie się duży nacisk na zebranie danych pomocnych do dezagregacji kosztów pakietów turystycznych,
- ◆ wszystkie kraje starają się wyodrębnić — zgodnie z zaleceniami Międzynarodowego Funduszu Walutowego — koszty transportu międzynarodowego (USA i Kanada pytają o nie bardzo szczegółowo),
- ◆ w większości badań obserwuje się wyraźne zainteresowanie podróżami służbowymi,
- ◆ we wszystkich projektach badawczych uwzględnia się pytanie o wydatki przed podróżą,

- ◆ we wszystkich ankietach dopuszcza się możliwość pytania o łączne wydatki ponoszone przez grupy podróżnych: rodziny bądź grupy nieformalne, korzystające ze wspólnego budżetu (*tourist parties*).

1.2. Metodologia polskich badań granicznych

1.2.1. Charakterystyka narzędzi badawczych

Badania przeprowadzane są — zgodnie z metodologicznymi zaleceniami WTO — odrębnie wśród turystów i odwiedzających jednodniowych, w chwili wyjazdu z Polski. Podobnie jak w poprzednich latach, także w 2000 roku cudzoziemcy byli ankietowani na kilkunastu wylosowanych bądź celowo wybranych przejściach granicznych. Na potrzeby badania skonstruowano dwa odrębne narzędzia.

- ◆ rozszerzoną ankietę dla turystów, tj. osób, które spędziły w Polsce co najmniej jedną noc, lecz nie pozostawały dłużej niż przez rok⁴,
- ◆ skróconą i uproszczoną wersję ankiety dla odwiedzających jednodniowych, dostosowaną do charakteru ich pobytu w Polsce.

Osobne badanie wśród odwiedzających jednodniowych przeprowadzane jest od wielu lat ze względu na specyfikę ruchu podróżnych do Polski, a zwłaszcza ze względu na duży udział wydatków na zakupy, spowodowany różnicami cen oraz niejednorodną sytuacją gospodarczą na rynkach polskim i krajów ościennych.

Podobnie jak w latach poprzednich, tak i w 2000 roku jedną ankietę mogła wypełnić rodzina bądź grupa osób wspólnie ponoszących wydatki w czasie pobytu w Polsce.

Zgodnie z zaleceniami WTO, z grupy wydatków na turystykę wyłączono: a) zakupy w celach handlowych, tj. w celu odsprzedaży, b) inwestycje kapitałowe dokonywane na terenie odwiedzanego kraju, c) darowizny gotówkowe na rzecz krewnych i znajomych, a także darowizny dla instytucji. Ankieta pozwoliła także na pominięcie wydatków na transport międzynarodowy (zgodnie z zaleceniami MFW).

W ankiecie zastosowanej w 2000 roku do badania turystów wprowadzono dwie modyfikacje. Po pierwsze — odrębnemu badaniu poddano wydatki czterech grup turystów, wyróżnionych ze względu na sposób organizacji podróży i stopień zaangażowania organizatorów turystyki:

- ◆ tych, którzy korzystali z pełnej obsługi biur podróży (przyjeżdżali na zorganizowane, z reguły grupowe wycieczki, pobyty) lub przyjeżdżali indywidualnie, ale korzystali z pośrednictwa biur podróży bądź agencji turystycznych, wykupując wszystkie podstawowe świadczenia;
- ◆ tych, którzy wykupili w biurach podróży lub agencjach część usług (np. tylko noclegi);
- ◆ osoby, które korzystały jedynie z pośrednictwa w rezerwacji;
- ◆ tych, którzy przyjeżdżali indywidualnie i w ogóle nie korzystali z usług pośredników.

⁴ Terminologia turystyczna. Zalecenia WTO. ONZ-WTO. Warszawa 1995, s.8.

Osoby, które przyjechały indywidualnie i nie korzystały z usług pośredników oraz te, które korzystały jedynie z pośrednictwa w rezerwacji, poproszone zostały, jak w latach poprzednich, o dokonanie podziału wydatków na sześć podstawowych rodzajów:

- ◆ koszty noclegów,
- ◆ wydatki na wyżywienie,
- ◆ koszty transportu (w tym zakup paliwa),
- ◆ usługi rekreacyjne, sportowe, związane ze zwiedzaniem,
- ◆ wydatki na zakupy (upominki bądź zakupy przeznaczone na własny użytek, bez zamiaru odsprzedaży),
- ◆ wydatki na zakupy dokonane w celu odsprzedaży,
- ◆ inne koszty, nie uwzględnione w sześciu poprzednich punktach.

Po drugie, został nieco zmieniony zestaw rodzajów bazy noclegowej, z której mogli korzystać respondenci. Poza dotychczasowymi włączono również *domki letnie, apartamenty, studia* — gdyż wydaje się, że ten rodzaj obiektów będzie z roku na rok odgrywać coraz poważniejszą rolę i nie powinien być pomijany.

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2000 roku poproszono turystów o podjęcie próby określenia wysokości wydatków poniesionych przed podróżą i ich podziału na trzy podstawowe kategorie:

- ◆ koszty zakupu całego pakietu bądź przedpłaty na rzecz części usług,
- ◆ koszty transportu,
- ◆ inne wydatki.

Należy jednak pamiętać, że dane o wydatkach ponoszonych przed podróżą nie są w pełni miarodajne i nie mogą służyć jako źródło informacji o ewentualnych wpływach dewizowych Polski. W tej grupie znalazły się bowiem zarówno sumy, które wpłynęły pośrednio do Polski poprzez biura podróży i polskich przewoźników, jak i te, które pozostały za granicą (koszty usług transportowych zakupionych u obcych przewoźników, prowizje zagranicznych biur podróży itp.).

Skrócona i uproszczona wersja ankiety dla odwiedzających jednodniowych została również nieco zmodyfikowana. Wprawdzie nie dopuszczono możliwości wskazania na *zakupy w celu odsprzedaży* jako jeden z celów podróży, poproszono jednak o podział dokonanych wydatków na wyżywienie, transport, usługi rekreacyjne, zakupy (w tym: na własne potrzeby i w celu odsprzedaży) oraz inne wydatki. Spowodowało to ujawnienie wielkości tych zakupów, a co za tym idzie — wzrost udziału wydatków na zakupy w strukturze wydatków ogółem. Pozwoliło również na wyłączenie z grupy wydatków na turystykę — zgodnie z zaleceniami WTO — zakupów w celach handlowych (tj. w celu odsprzedaży). Badanie rodzajowej struktury wydatków było przeprowadzone po raz pierwszy i do czasu potwierdzenia w kolejnych latach powinno być wykorzystywane z dużą ostrożnością.

1.2.2. Losowanie próby i realizacja badań⁵

Omawiając sposób losowania próby, należy przede wszystkim podkreślić, że liczebność badanych populacji, zarówno turystów, jak i odwiedzających jednodniowych, nie jest znana. Można się jedynie posłużyć informacjami o liczbie cudzoziemców według dwóch zmiennych: przejść granicznych i kraju, którego paszportem się legitymują.

Przy konstruowaniu próby bierze się pod uwagę dane o ruchu wyjazdowym, co wynika z tego, że badanie ankietowe przeprowadza się wśród cudzoziemców wyjeżdżających z Polski.

Istotny dla losowania próby udział turystów i odwiedzających jednodniowych w ruchu granicznym nie jest badany ani przez GUS, ani przez inne ośrodki. W tej sytuacji Instytut Turystyki dokonuje przybliżonego oszacowania.

Na procedurę losowania próby składa się kilka etapów.

Etap 1. Na podstawie danych GUS z poprzedniego roku o liczbie cudzoziemców wyjeżdżających z Polski wybiera się najistotniejsze przejścia lądowe (uwzględniając również przejścia kolejowe) oraz lotniska (Okęcie, Kraków–Balice) i porty morskie (Świnoujście i Gdynia). W 2000 roku było to:

- ♦ 16 przejść na granicy północnej i wschodniej (w tym 3 kolejowe),
- ♦ 22 na południowej: 6 na granicy ze Słowacją i 16 z Czechami (w tym 2 przejścia kolejowe),
- ♦ 20 na zachodniej (w tym jedno kolejowe),
- ♦ porty: Świnoujście, Gdynia
- ♦ porty lotnicze: Okęcie, Kraków–Balice.

Przejścia te reprezentują 90% ruchu cudzoziemców (wyjeżdżających z Polski).

Etap 2. Oszacowanie udziału turystów (czyli cudzoziemców nocujących w Polsce) w całkowitym ruchu wyjazdowym na poszczególnych typach granic. Punktem wyjścia są: wyniki badań z poprzednich lat, sprawozdania ankietatorów IT z przebiegu pracy na przejściach granicznych, dane GUS o strukturze ruchu na poszczególnych przejściach według krajów pochodzenia oraz — pomocniczo — szacowane przez GUS rozmiary ruchu pieszego⁶.

Na tej podstawie obliczono wskaźniki charakteryzujące strukturę ruchu na kierunkach wschodnim, południowym i zachodnim w podziale na turystów i odwiedzających jednodniowych.

Etap 3. (Odrębnie dla każdej tury badań). Celowy wybór przejść o dużym i różnorodnym pod względem krajów pochodzenia ruchu granicznym (Cieszyn, Świecko) lub niedużym, ale charakterystycznym ruchu (Gdynia, Świnoujście i port lotniczy Warszawa–Okęcie). Następnie — dołosowanie pozostałych reprezentantów poszczególnych granic (w tym przejść kolejowych), tak aby suma wszystkich przejść objętych badaniami w danej turze wyniosła 12 lub 13. Łącznie w ciągu 2000 roku badania prowadzono

⁵ Opracowane przez W. Bartoszewicza, Instytut Turystyki Warszawa.

⁶ Por. *Ruch graniczny i wydatki cudzoziemców w Polsce oraz Polaków za granicą w 1999 r.* GUS 2000.

na 36 przejściach. Na przejściach tych zarejestrowano około dwóch trzecich całkowitego ruchu cudzoziemców wyjeżdżających z Polski.

Etap 4. Wyznaczenie liczby ankiet do realizacji na przejściach wybranych dla danej tury. Na podstawie oszacowanej (w etapie 2) struktury ruchu na poszczególnych kierunkach (granica wschodnia, południowa, zachodnia, morska, porty lotnicze) wylicza się przypadające na nie liczby ankiet. Z kolei z udziału wylosowanych przejść w ruchu na odpowiedniej granicy wynika liczba ankiet dla poszczególnych punktów badawczych.

Kwoty dla przejść lotniczych i promowych ustala się z niewielką nadwyżką. Ta nadreprezentacja ma na celu uzyskanie danych o turystach przybywających z krajów o niewielkim udziale w całym ruchu turystycznym i stosunkowo często korzystających z tych przejść (Ameryka, Europa Zachodnia, Skandynawia).

Na przejściach, o których na podstawie danych GUS wiemy, że są uczęszczane również przez cudzoziemców z krajów nie sąsiadujących z Polską, określono górny limit ankiet do przeprowadzenia z Czechami, Słowakami i Niemcami (na południu — ok. 35%, na zachodzie — ok. 65%).

Badania ankietowe są realizowane na przejściach granicznych. Każda tura badań trwa (zależnie od przejścia) od 4 do 7 dni. Nie określa się godzin realizacji badań ankietowych, uzależniając to od specyfiki poszczególnych przejść granicznych.

1.2.3. Przeciętne wydatki turystów — uwagi metodyczne⁷

Podstawą do analizy przeciętnych wydatków turystów i łącznych wpływów z poszczególnych krajów są średnie arytmetyczne z próby (na osobę i na dzień pobytu) oraz średnie ważone.

Średnie arytmetyczne z całej próby nie są upowszechniane, gdyż powielaliby one błąd wynikający ze struktury próby nie odpowiadającej strukturze zbiorowości generalnej. Próba nie jest w prosty sposób proporcjonalna do struktury przyjazdów wynikającej z danych Straży Granicznej, o czym była mowa w części poświęconej zasadom losowania. We wszystkich dotychczasowych badaniach średnia arytmetyczna z próby była zawsze niższa niż średnia ważona, która jest podstawą do dalszych analiz.

Jako średnie arytmetyczne z próby liczone są jednak i upowszechniane wydatki turystów z poszczególnych krajów oraz poszczególnych grup turystów, wyróżnionych ze względu na wybrane cechy (np. wg celu podróży, środków transportu, miejsc zakwaterowania). Należy jednak podkreślić, że możliwość i zasadność posługiwania się średnimi arytmetycznymi z próby dla wybranych segmentów rynku jest — w przypadku niektórych krajów — dość ograniczona. Dotyczy to zwłaszcza tych grup turystów, które nie są w próbie dostatecznie licznie reprezentowane. Posługując się średnimi arytmetycznymi z próby podzielonej ze względu na wybrane cechy należy zawsze mieć na względzie liczebność tej próby w danym segmencie rynku. Na przykład wykorzystywanie do dalszych analiz średnich arytmetycznych z próby dla turystów korzystających z transportu lotniczego z krajów, skąd ruch lotniczy jest ograniczony (np. Białorusi, Litwy, Ukrainy czy Słowacji), jest nieuprawnione. W próbie znalazły się bowiem pojedyncze osoby korzystające

⁷ Metoda szacowania wydatków została omówiona szerzej w opracowaniach: T. Skalska, *Wydatki cudzoziemców w Polsce w 1998 r.* Zeszyty Statystyczne Instytut Turystyki Warszawa 1999 oraz T. Skalska, *Wydatki cudzoziemców w Polsce w 1999 r.* Instytut Turystyki Warszawa 2000.

z tego rodzaju transportu, co nie upoważnia do nadmiernego uogólniania wyników uzyskanych na podstawie wypełnionych przez nie ankiet.

Wydatki na osobę oraz wydatki na jeden dzień pobytu — *średnie ważone* — liczone są następująco:

- a) na podstawie oszacowanych wielkości przyjazdów turystów do Polski oraz struktury tych przyjazdów w podziale na kraje obliczane są udziały przyjazdów z poszczególnych krajów w przyjazdach turystycznych ogółem (tzw. wagi). Wagi przemnożone przez średnie arytmetyczne wydatki z próby dla danego kraju dają udział danego kraju w wartościach bezwzględnych. Zsumowane udziały poszczególnych krajów pozwalają obliczyć średnią ważoną dla całej zbiorowości. Ta średnia jest upowszechniana jako *średnie ważone wydatki ogółu turystów na osobę*. W dotychczasowych badaniach średnia ważona była zawsze nieco wyższa niż średnie z próby. Wynika to z niewielkich różnic między strukturą próby a strukturą zbiorowości generalnej.
- b) wydatki na jeden dzień pobytu liczone są w analogiczny sposób, przy czym wagi mnożone są przez średnie arytmetyczne wydatki z próby na jeden dzień pobytu. Ta średnia jest upowszechniana jako *średnie ważone wydatki ogółu turystów na jeden osobodzień*. W dotychczasowych badaniach średnia ważona była również nieco wyższa niż średnie z próby. Wynika to z niewielkich różnic między strukturą próby a strukturą zbiorowości generalnej.

Średnie ważone nie są i nie powinny być wykorzystywane do dalszych oszacowań (np. do obliczania globalnych przychodów dewizowych z tytułu przyjazdu turystów). Średnie ważone służą głównie do analizy dynamiki zmian przeciętnych wydatków w poszczególnych latach.

Ani średnie z próby, ani też średnie ważone nie obejmują wydatków poniesionych przed podróżą.

1.2.4. Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych — uwagi metodyczne

Podstawą do analizy przeciętnych wydatków odwiedzających jednodniowych, jak też łącznych wpływów z tego tytułu z poszczególnych krajów są:

- ◆ średnie arytmetyczne z próby na osobę ,
- ◆ średnie ważone dla całej zbiorowości.

Średnie arytmetyczne z całej próby odwiedzających jednodniowych, podobnie jak średnie arytmetyczne z próby turystów nie są upowszechniane, gdyż prowadziłoby to do powielania ewentualnego błędu wynikającego z niedoskonałej struktury próby. Próba nie jest w prosty sposób proporcjonalna do struktury przyjazdów wynikającej z danych Straży Granicznej. W dotychczasowych badaniach średnia arytmetyczna z próby odwiedzających jednodniowych była zawsze niższa od średniej ważonej, która jest podstawą do dalszych oszacowań.

Jako średnie arytmetyczne z próby liczone są jednak i upowszechniane wydatki odwiedzających jednodniowych z poszczególnych krajów oraz poszczególnych grup, wyróżnionych ze względu na wybrane cechy (np. wg celu podróży, środków transportu, miejsc zakwaterowania). Jednak warto pamiętać, że — podobnie jak w przypadku turystów — *możliwość i zasadność posługiwania się średnimi arytmetycznymi z próby dla niektórych segmentów rynku jest dość ograniczona. Dotyczy to zwłaszcza tych grup odwiedzających jednodniowych, które nie są w próbie dostatecznie licznie reprezentowane. Posługując się średnimi arytmetycznymi z próby podzielonej ze względu na wybrane cechy należy — podobnie jak w przypadku analizy wydatków*

turystów — zawsze mieć na względzie liczebność tej próby w danym segmencie rynku. Wykorzystywanie do dalszych analiz średnich arytmetycznych dla odwiedzających jednodniowych niedostatecznie licznie reprezentowanych w próbie jest nieuprawnione.

Wydatki odwiedzających jednodniowych na osobę — *średnie ważone* — liczone są na podstawie takiej samej metody, jak średnie ważone wydatki turystów, i upowszechniane jako *średnie ważone wydatki ogółu odwiedzających jednodniowych na osobę*. W dotychczasowych badaniach średnia ważona była zawsze nieco wyższa niż średnie z próby. Wynika to z niewielkich różnic między strukturą próby a strukturą zbiorowości generalnej. Średnia ważona nie jest i nie powinna być wykorzystywana do dalszych oszacowań (np. do szacowania globalnych wpływów dewizowych z tytułu przyjazdu odwiedzających jednodniowych). Jest ona podstawą do analizy dynamiki zmian przeciętnych wydatków odwiedzających jednodniowych.

1.2.5. Metoda szacowania globalnych przychodów z turystyki przyjazdowej

We wszystkich dotychczasowych badaniach oszacowane przychody kraju z tytułu przyjazdu cudzoziemców (tzn. turystów i odwiedzających jednodniowych łącznie)⁸ składają się z trzech części:

- ◆ wydatków poniesionych przez turystów,
- ◆ wydatków poniesionych przez odwiedzających jednodniowych podczas ich pobytu w Polsce, niezależnie od celu przyjazdu, z wyjątkiem wykonywania pracy zarobkowej,
- ◆ zarejestrowanych przez NBP dochodów podmiotów gospodarczych pochodzących z eksportu polskich usług turystycznych.

Szacując wielkość przychodów Polski uzyskanych z tytułu przyjazdów turystów i odwiedzających jednodniowych wykorzystano następujące źródła informacji:

- ◆ wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na granicach, odrębnie wśród turystów zagranicznych i odwiedzających jednodniowych, a dotyczących ich wydatków poniesionych podczas pobytu w Polsce (badania graniczne Instytutu Turystyki),
- ◆ dane o wielkości i strukturze przyjazdów z poszczególnych krajów (informacje publikowane przez GUS na podstawie rejestracji przekroczeń granicy dokonywanej przez Straż Graniczną),
- ◆ szacunki Instytutu Turystyki co do struktury ruchu granicznego w podziale na turystów nocujących na terenie Polski i odwiedzających jednodniowych⁹,
- ◆ zarejestrowane przez NBP wpływy ze sprzedaży polskich usług turystycznych za granicą (dane z bilansu płatniczego).

Łączne przychody z poszczególnych krajów składają się z dwóch części:

⁸ Przychody dewizowe kraju z turystyki międzynarodowej to łączne wydatki osób odwiedzających dany kraj, w tym opłaty za transport międzynarodowy na rzecz miejscowych przewoźników oraz wszystkie przedpłaty na dobra i usługi odbierane w kraju docelowym. Należy do nich zaliczyć również przychody od odwiedzających jednodniowych, poza przypadkami, kiedy ich wielkość usprawiedliwia ich wyodrębnienie (WTO).

⁹ Por. także: W. Bartoszewicz, *Cele, motywy i formy przyjazdów do Polski w 1998 r.* Instytut Turystyki, Warszawa 1999.

1. wydatków turystów poniesionych na terenie Polski,
2. wydatków odwiedzających jednodniowych poniesionych na terenie Polski.

Warto podkreślić, że łączne przychody z poszczególnych rynków nie zawierają tej części wpływów, które są zarejestrowane przez NBP, a pochodzą ze sprzedaży polskich usług turystycznych na terenie tych rynków. Wynika to z braku informacji o strukturze danych NBP w podziale na kraje. Dane NBP są dołączane do kwoty globalnych wpływów kraju z tytułu przyjazdów cudzoziemców i nie są w żaden sposób dezagregowane¹⁰.

Przychody z tytułu przyjazdu turystów z danego kraju oblicza się mnożąc przeciętne wydatki na osobę dla danego kraju (średnia arytmetyczna uzyskana z próby) przez skorygowaną¹¹ liczbę przyjazdów turystów z tego kraju.

Przychody z tytułu przyjazdów odwiedzających jednodniowych z danego kraju oblicza się mnożąc przeciętne wydatki na osobę dla danego kraju (średnia arytmetyczna uzyskana z próby) przez skorygowaną liczbę przyjazdów odwiedzających jednodniowych z tego kraju.

Łączne wydatki podróżnych są obliczane oddzielnie dla każdego kraju, a następnie sumowane. Dla państw ościennych obliczenia takie są dokonywane z podziałem na wydatki turystów i odwiedzających jednodniowych.

Udział odwiedzających jednodniowych w przyjazdach z innych krajów niż sąsiedzkie szacowany jest na około 2–3%. Liczba ankiet przeprowadzonych w tej grupie przyjezdnych jest tak niewielka, że nie upoważnia do oszacowania przeciętnych wydatków. Dla uproszczenia rachunku przyjmuje się więc, że wszystkie przyjazdy z krajów niesąsiedzkich mają charakter turystyczny.

Metoda liczenia globalnych przychodów kraju z turystyki przyjazdowej powinna także uwzględniać wydatki ponoszone za granicą, jeszcze przed podróżą, na rzecz polskich podmiotów gospodarczych. Te przychody są częściowo uwzględnione w pozycji „płatności rejestrowane przez NBP”. Wielkość kwot rejestrowanych przez NBP pozwala przypuszczać, że nie odzwierciedlają one w pełni tej pozycji wydatków turystów. Chodzi tu przede wszystkim o koszty zakupu całych pakietów turystycznych oraz przedpłat na niektóre usługi (np. koszty zakwaterowania).

Wśród tych wydatków znajdują się jednak zarówno kwoty pozostające w kraju, w którym pakiet został zakupiony (np. marża, część kosztów transportu krajowego), jak i kwoty przekazywane do kraju, na którego terenie usługa jest świadczona. Problem znalezienia metody pozwalającej na oszacowanie poszczególnych elementów pakietu turystycznego nie został jeszcze rozwiązany i wymaga odrębnych badań.

W 2000 roku przed dokonaniem rachunku łącznych przychodów z tytułu przyjazdów turystów i odwiedzających jednodniowych przyjęto następujące założenia, wynikające z szacunkowej struktury podróży:

- ♦ ogólna liczba przyjazdów ze wszystkich krajów ościennych została podzielona na ruch jednodniowy i turystyczny. W 2000 roku oszacowano udział turystów z poszczególnych krajów na następującym poziomie:

¹⁰ Ani w podziale na kraje, ani też w podziale na wpływy od turystów i od odwiedzających jednodniowych.

¹¹ Korygowanie dotyczy przyjazdów z krajów ościennych, a jego metoda zostanie omówiona w dalszych fragmentach opracowania.

Niemcy	—	12,0%
Czechy	—	2,1%
Słowacja	—	2,3%
Rosja	—	50,1%
Białoruś	—	40,0%
Ukraina	—	50,0%
Litwa	—	60,0%

Nieościenne kraje WNP — 83,3%.

- ♦ podobnie jak w latach poprzednich, liczbę przyjazdów z Białorusi i Ukrainy (po odjęciu ruchu jednodniowego) pomniejszono o 10% na nielegalne czasowe migracje zarobkowe (tj. o ok. 540 tys. wizyt),
- ♦ przyjęto, że nielegalne czasowe migracje zarobkowe z Litwy i Rosji są od kilku lat minimalne i nie dokonano z tego tytułu żadnych korekt liczby przyjazdów turystów.

Zmiany wprowadzone w 2000 roku do ankiety, za pomocą której badano odwiedzających jednodniowych, a zwłaszcza możliwość wyłączenia z analizy wydatków na zakupy w celu dalszego odsprzedażania (zarówno w grupie turystów, jak i odwiedzających jednodniowych), pozwalają skorygować sposób liczenia łącznych przychodów dewizowych i w pełni dostosować go do wymagań metodologicznych WTO.

2. Charakterystyka badanej populacji

W 2000 roku w wyniku badań granicznych poświęconych oszacowaniu wielkości i struktury wydatków, poniesionych przez cudzoziemców w związku z wizytą w Polsce, uzyskano w sumie 21 923 prawidłowo wypełnione ankiety, w tym 54,5% od turystów i 45,5% od odwiedzających jednodniowych. Analizą objęto łącznie 40 059 osób (jedną ankietę mogła wypełnić grupa osób posługujących się wspólnym budżetem), nieco mniej niż w poprzednim roku.

2.1. Turyści

W 2000 roku turyści stanowili ponad połowę badanych (55,3%). Podobnie jak w latach poprzednich, ankietę zaprojektowano w taki sposób, żeby mogły ją wypełnić zarówno osoby indywidualne, posługujące się odrębnym budżetem, jak i rodziny bądź grupy wspólnie wydające pieniądze.

Wyniki całorocznych badań wskazują, że wśród badanych turystów dominowały osoby podróżujące z rodziną lub znajomymi. Stanowiły one — podobnie jak w poprzednich latach — ponad trzy czwarte respondentów (77,2%). Około 13,3% turystów to osoby deklarujące polskie pochodzenie.

Najliczniejszą grupę badanych stanowili turyści z Niemiec (38,1%), następnie z Ukrainy (12,1%) i Białorusi (8,8%). Struktura próby według krajów zamieszkania respondentów różni się nieco od

struktury zbiorowości generalnej oszacowanej w opracowaniu Witolda Bartoszewicza¹², co wynika z konieczności objęcia badaniem wielu ważnych dla Polski rynków generujących ruch turystyczny do Polski i zapewnienia im dostatecznej reprezentacji.

W porównaniu z 1999 rokiem sposób organizacji podróży turystów uległ pewnym zmianom: wprowadzie zdecydowana ich większość — aż 80% — przyjechała do Polski indywidualnie, bez korzystania z żadnego pośrednictwa biur podróży, to jednak z jakichś form usług pośrednickich skorzystało łącznie 20% (w 1999 r. — około 15%). Udział turystów, którzy wykupili pełny pakiet usług stanowił — podobnie jak w roku poprzednim — około 5%. Kolejne 3,3% respondentów wykupiło część usług, a 10,9% skorzystało tylko z pośrednictwa w rezerwacji.

Najwięcej badanych, nieco więcej niż w 1999 roku, wskazywało na *zwiedzanie kraju i rozrywkę* jako główny cel podróży (35,4%), a następnie na *sprawy zawodowe i służbowe* (21,5%; w 1999 r. — 22,7%) oraz *odwiedziny u krewnych i znajomych* (podobnie jak w 1999 r. — 17,4%). Blisko 13% wskazało *zakupy* jako główny cel wizyty w Polsce. Warto zauważyć, że w stosunku do lat poprzednich notuje się wzrost liczby osób podróżujących w celach typowo turystycznych (zwiedzanie kraju, rozrywka), spadek zaś liczby respondentów wskazujących na służbowe i rodzinne cele wizyt.

Ponad jedna trzecia turystów zatrzymała się w hotelach i motelach, 22,4% — w pensjonatach, a 13,1% — w kwaterach prywatnych. W ciągu ostatnich kilku lat spada udział turystów zagranicznych korzystających z hoteli i moteli, wzrasta zaś — korzystających z pensjonatów i kwater prywatnych¹³. Tendencję tę należy wiązać ze zmianami w strukturze ruchu według krajów zamieszkania turystów, które zaszły w ciągu ostatnich kilku lat (wzrost liczby turystów zza wschodniej granicy, zatrzymujących się przede wszystkim w kwaterach prywatnych, u rodziny i znajomych oraz w innych, trudnych do klasyfikacji miejscach noclegowych)¹⁴.

Badani turyści częściej niż w 1999 roku odwiedzali województwa: mazowieckie (32,4%), łódzkie (13,3%), nieco rzadziej wielkopolskie (13,1%) i małopolskie (10,7%). Zaobserwowane tendencje należy wiązać ze zmianami w strukturze przyjazdów według krajów (więcej Białorusinów i Ukraińców, mniej Niemców). W 2000 roku najczęściej odwiedzanymi miastami były: Warszawa (20,9% wskazań) i Kraków (7,3%), należy jednak zauważyć, że udział turystów odwiedzających to ostatnie miasto zmniejszył się z 9,9% do 7,3%. Z badań można zatem wnioskować, że festiwal kultury, zorganizowany w Krakowie w 2000 roku, nie stanowił, niestety, istotnego czynnika przyciągającego turystów zagranicznych.

2.2. Odwiedzający jednodniowi

Liczba ankiet prawidłowo wypełnionych przez odwiedzających jednodniowych we wszystkich turach badań wyniosła 9 971. Łącznie uzyskano informację o wielkości i strukturze wydatków poniesionych przez 17 909 osób (podobnie jak w wypadku turystów jedną ankietę mogła wypełnić cała rodzina bądź grupa osób podróżujących razem, pod warunkiem korzystania ze wspólnego budżetu). Wśród badanych

¹² W. Bartoszewicz, *Cele, motywy i formy przyjazdów do Polski w 2000 r.* Zeszyty Statystyczne Instytut Turystyki (w druku).

¹³ Por. T. Skalska, *Wydatki cudzoziemców w Polsce w 1998 roku.* Zeszyty Statystyczne Instytut Turystyki, Warszawa 1999, s. 17.

¹⁴ Por. *Turystyka Polska 2000.* Instytut Turystyki na zlecenie POT, Warszawa 2001, s. 12.

przeważali Niemcy (57,5%). Blisko 70% respondentów wskazało na prywatny, turystyczny cel wizyty, 19% — na cel służbowy lub handlowy, co dziesiąty badany przejeżdżał przez Polskę tranzytem.

Część II

Wyniki i komentarze

3. Wydatki turystów zagranicznych

Przeciętne wydatki turystów odwiedzających Polskę wyniosły w 2000 roku około 137 USD na osobę, o 13,6% mniej niż w roku poprzednim. Zmiany w wielkościach przeciętnych były niejednorodne: wzrosły przede wszystkim średnie wydatki Białorusinów (o blisko 1/3), Węgrów (o ok. 22,7%), Słowaków (o blisko 14%) i Austriaków (o blisko 3%) spadły zaś — turystów z większości krajów Unii Europejskiej, w tym z najważniejszego rynku generującego ruch turystyczny do Polski: z Niemiec (o ok. 17%).

Przeciętne dzienne wydatki jednej osoby wahały się od 21 USD (turyści z krajów zamorskich), do 40 USD (turyści z Rosji). Dienne wydatki, o 13,8% niższe niż w 1999 roku, były mniej znacząco zróżnicowane niż w latach poprzednich, a większość badanych turystów pozostawiała w Polsce od 24 do 34 USD (kraje Beneluksu, Francja, Niemcy, Białoruś, Ukraina, Czechy, Austria, Węgry, Litwa, Wielka Brytania). Zmiany w wielkościach przeciętnych były niejednorodne: najbardziej wzrosły dzienne wydatki Węgrów (o 30%), Rosjan (25%) i Czechów (25%), zmalały zaś — turystów z Ukrainy (o 44,2%), krajów zamorskich (25%) i Białorusi (25%).

Rys. 1. Przeciętne wydatki turystów z wybranych krajów (w USD)

* Dla przeciętnych wydatków na osobę średnia ważona

** USA, Kanada, Japonia, Australia, Nowa Zelandia

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Analizując przeciętne wydatki turystów zagranicznych poniesione na terenie Polski warto zwrócić uwagę na wzrastające od kilku lat sumy pozostawiane przez Czechów, Słowaków i Węgrów. Poprawa sytuacji gospodarczej w tych krajach (zwłaszcza w Czechach i na Węgrzech) powoduje zmianę modelu konsumpcji turystycznej, również w czasie pobytu w Polsce. Czesi i Słowacy przestali należeć do grupy turystów o najmniejszych wydatkach; zwłaszcza poziom ich średnich wydatków na dzień pobytu zbliżył się do średniej ważonej.

Tabela 1

**Tendencje zmian wielkości przeciętnych wydatków
turystów i odwiedzających jednostniowych
w latach 1998–2000**

Kraj	Turyści (wydatki na osobę)			Odwiedzający jednostniowi (wydatki na osobę)		
Niemcy	↓	↓	↓	↓	↓	↑
Czechy	↑	↓	↑	↓	↓	⇒
Słowacja	↑	↓	↑	↓	↓	↑
Rosja	↑	↓	↓	↓	↑	↑
Białoruś	↑	↓	↑	↑	↑	↓
Ukraina	↓	⇒	↓	↓	↑	↓
Litwa	↓	↓	↓	↓	↑	↑
Kraje zamorskie*	↓	↓	↓	.	.	.
Francja	↓	↓	↓	.	.	.
Beneluks	↓	↓	↓	.	.	.
W. Brytania	↓	↓	↓	.	.	.
Skandynawia	↓	↓	↓	.	.	.
Austria	↓	↓	↑	.	.	.
Węgry		↓	↑	.	.	.

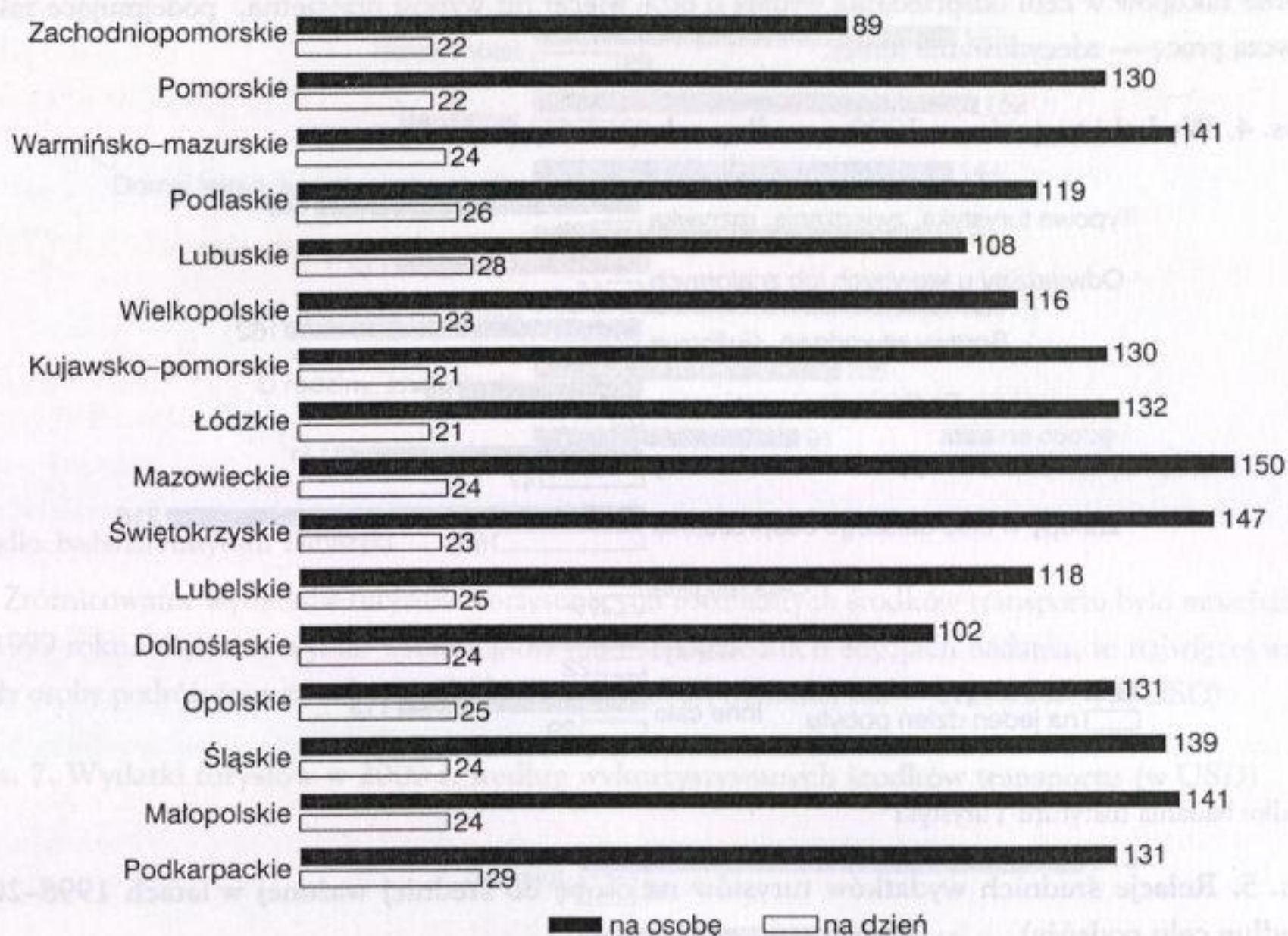
* USA, Kanada, Japonia, Australia, Nowa Zelandia

3.1. Przeciętne wydatki turystów według wybranych cech podróży

Badania przeprowadzone w 2000 roku, podobnie jak wyniki wszystkich przeprowadzonych poprzednio badań wskazują na znaczną przewagę wysokości wydatków w grupie osób podróżujących samotnie nad podróżującymi w towarzystwie rodziny lub znajomych. Turyści podróżujący samotnie wydawali o ponad jedną trzecią więcej niż wyniosła średnia dla całej próby. Z roku na rok rozpiętości te ulegają nieznacznemu zmniejszeniu, co jest związane ze spadkiem udziału osób wydających sumy wielokrotnie przekraczające przeciętną.

W 2000 roku najwięcej wydawały osoby korzystające jedynie z pośrednictwa w rezerwacji usług (blisko 174 USD na osobę), następnie podróżujące indywidualnie, bez pośredników (139 USD), najmniej zaś — osoby przyjeżdżające do Polski z wycieczką w pełni zorganizowaną przez biuro podróży (ok. 56 USD). Zjawisko to notuje się od kilku lat. Jego wyjaśnienie jest dość proste, gdyż ta grupa badanych ponosi dużą część wydatków związanych z podróżą przed wyjazdem, przeznaczając je na zakup całego pakietu usług lub jego części.

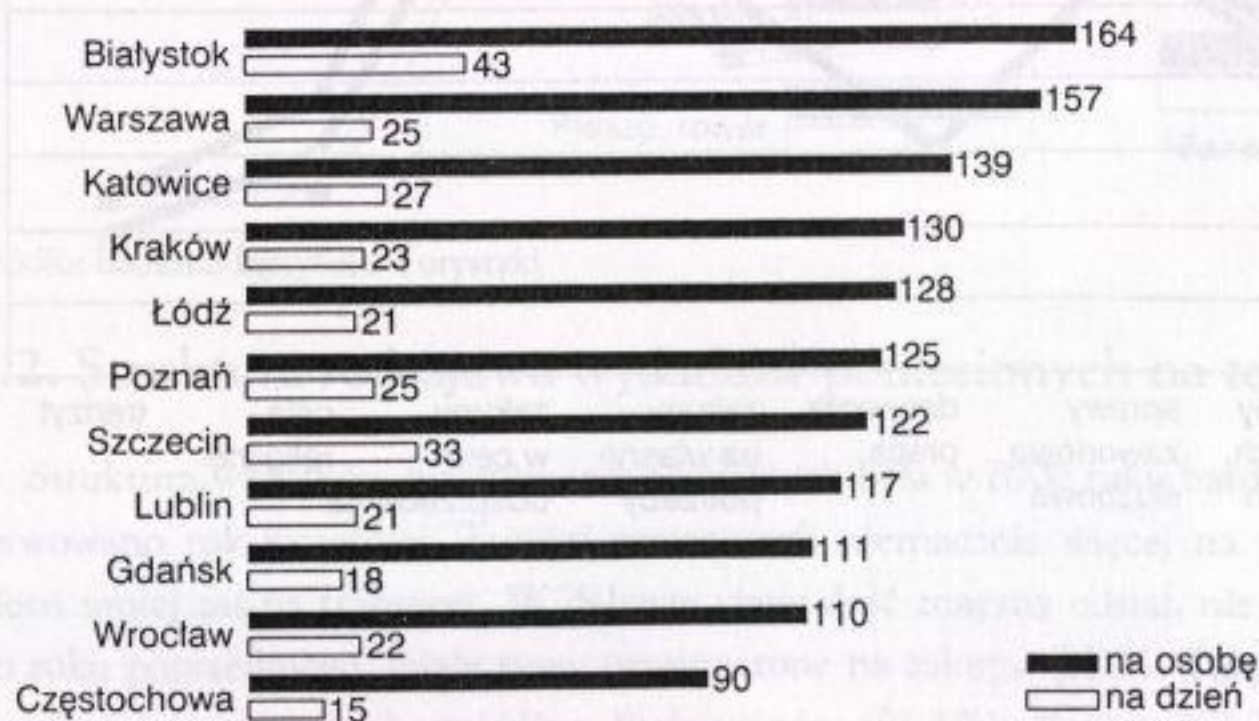
Rys. 2. Przeciętne wydatki turystów w 2000 r. według miejsca najdłuższego pobytu

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Największe wydatki ponoszą turyści, którzy jako główne miejsce swojego pobytu wskazali województwa mazowieckie, świętokrzyskie, małopolskie, i warmińsko-mazurskie. Analiza wydatków według miast wskazuje na Białystok i Warszawę jako ośrodki, w których cudzoziemcy pozostawiają najwięcej dewiz.

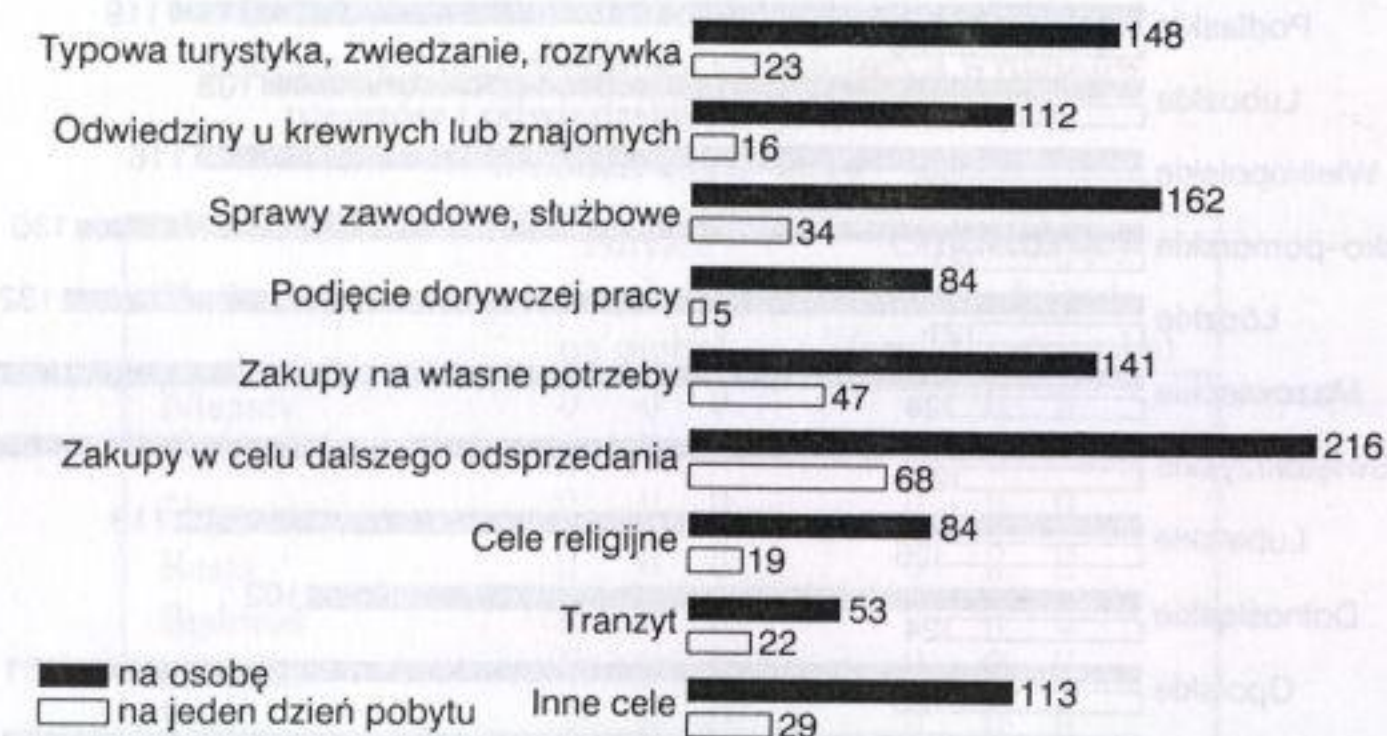
Rys. 3. Przeciętne wydatki turystów w 2000 r. według odwiedzanych miast

Źródło: badania Instytutu Turystyki

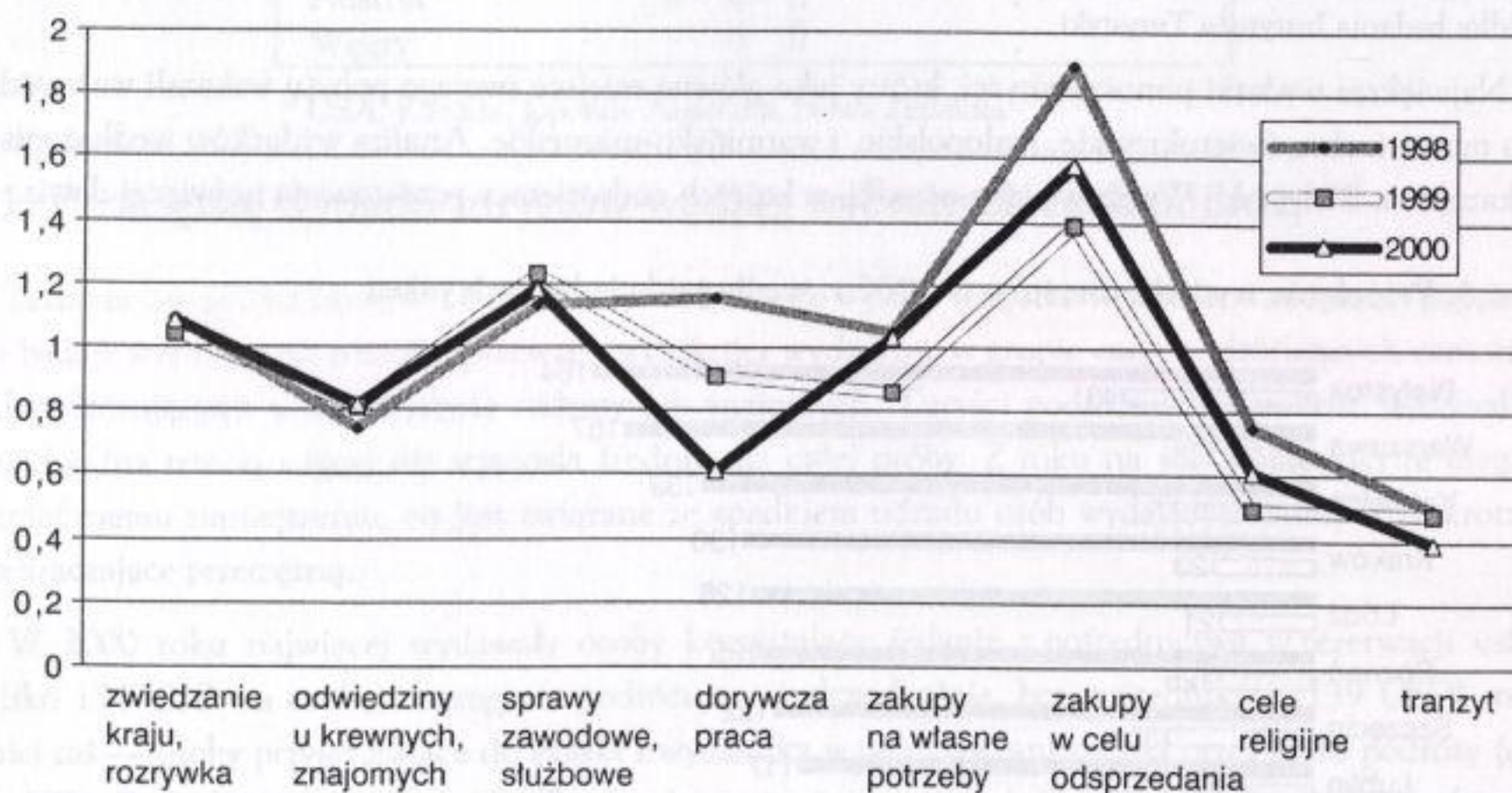
Analizując zmiany wielkości przeciętnych wydatków według deklarowanego głównego celu podróży warto zwrócić uwagę na ich większe zróżnicowanie niż w poprzednim roku. Osoby deklarujące dokonywanie zakupów w celu odsprzedaży wydają o 60% więcej niż wynosi przeciętna, podejmujące zaś dorywczą pracę — zdecydowanie mniej.

Rys. 4. Wydatki turystów w 2000 r. według celu podróży (w USD)

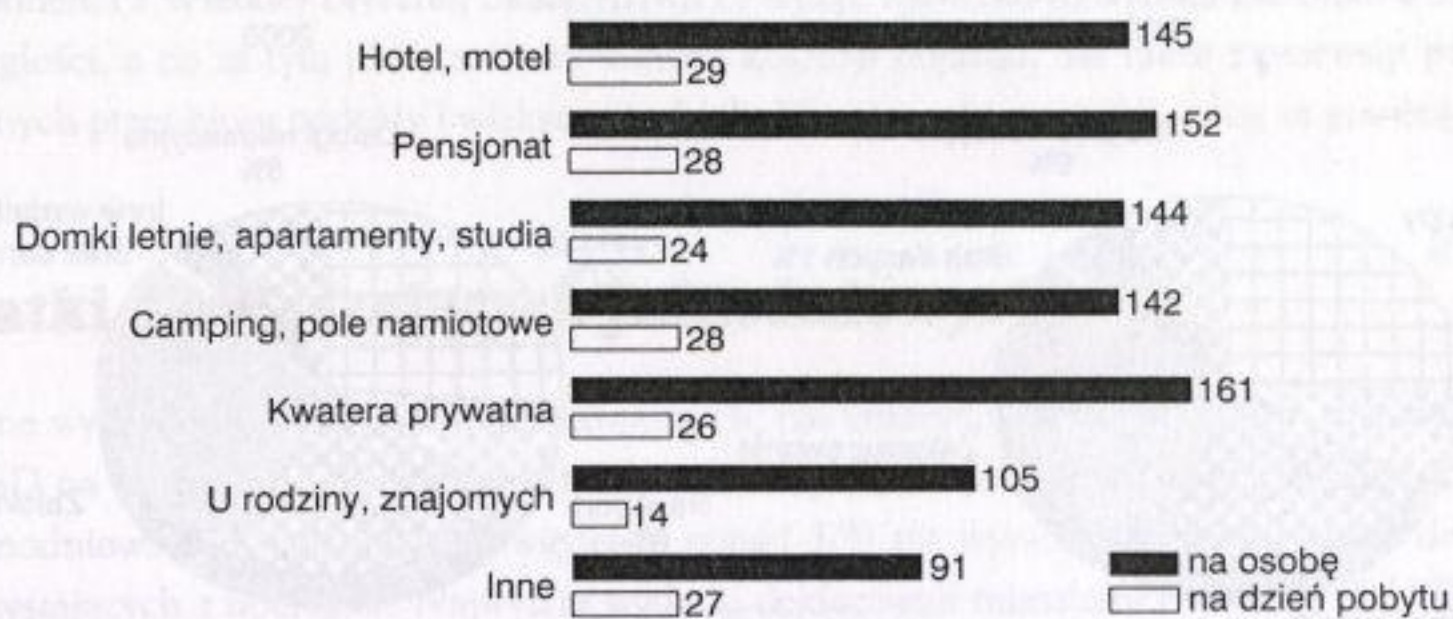
Źródło: badania Instytutu Turystyki

Rys. 5. Relacje średnich wydatków turystów na osobę do średniej ważonej w latach 1998–2000 (według celu podróży)

Źródło: badania Instytutu Turystyki

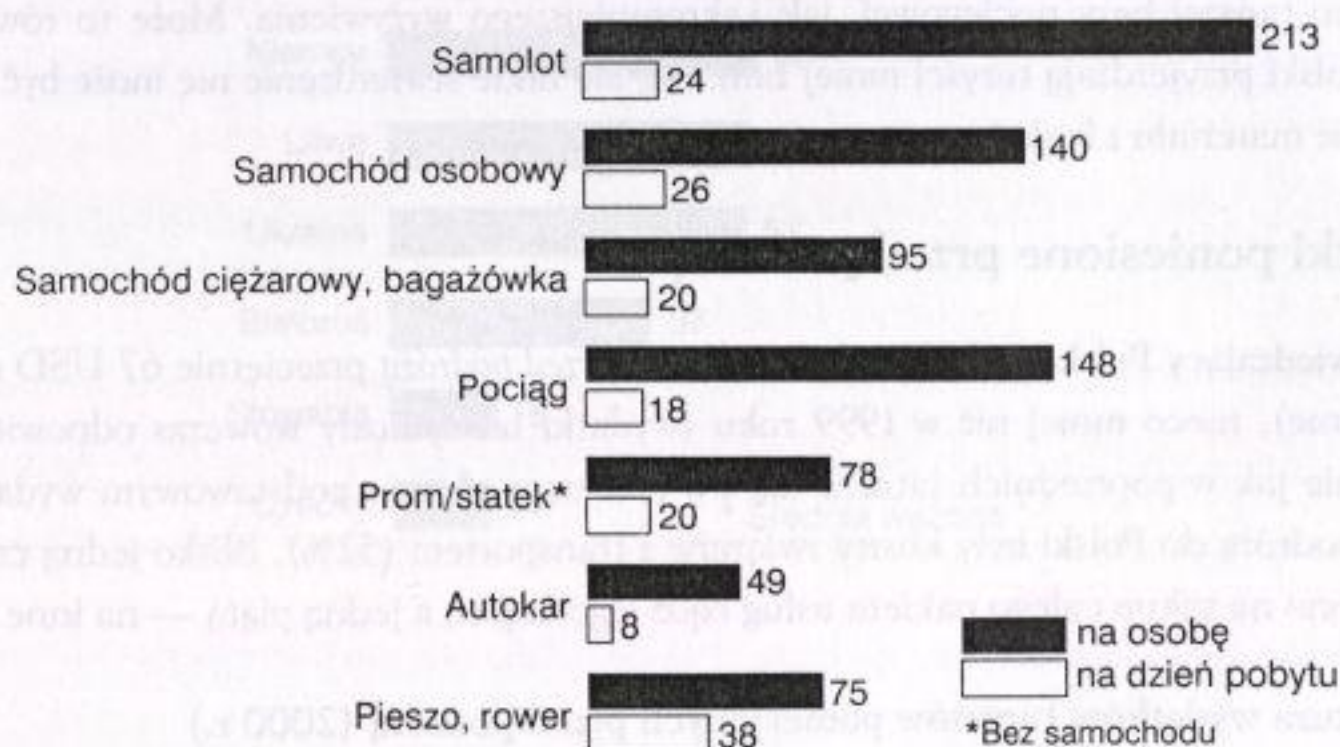
Rys. 6. Wydatki turystów w 2000 r. według rodzaju wykorzystywanej bazy noclegowej (w USD)

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Zróżnicowanie wydatków turystów korzystających z rozmaitych środków transportu było mniejsze niż w 1999 roku. Uzyskane wyniki wskazują, tak jak i w poprzednich edycjach badania, że najczęściej wydawały osoby podróżujące samolotem (213 USD na osobę), najmniej zaś — autokarem (49 USD).

Rys. 7. Wydatki turystów w 2000 r. według wykorzystywanych środków transportu (w USD)

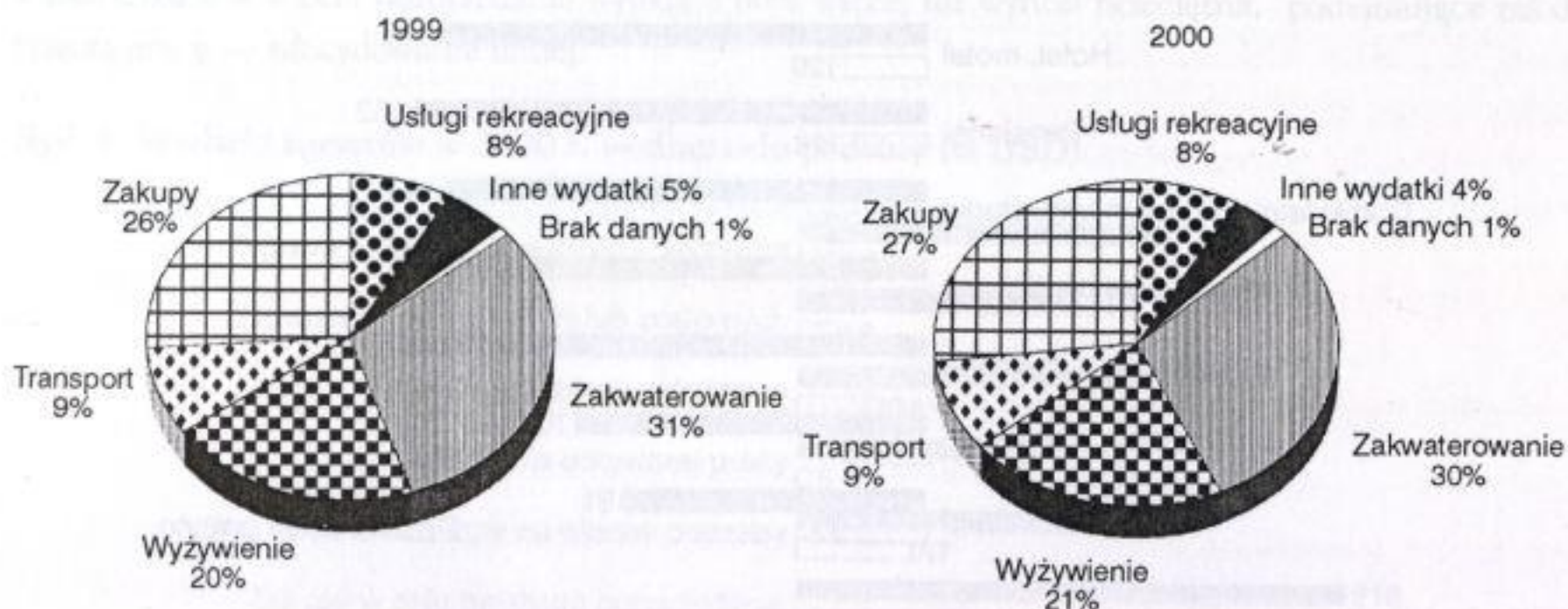

Źródło: badania Instytutu Turystyki

3.2. Struktura rodzajowa wydatków poniesionych na terenie Polski w 2000 r.

Struktura wydatków turystów indywidualnych była w 2000 roku bardzo zbliżona do tej, którą zaobserwowano rok wcześniej. Turyści przeznaczali nieznacznie więcej na pokrycie kosztów wyżywienia, nieco mniej zaś na transport. W dalszym ciągu dość znaczny udział, nie zmieniony jednak w stosunku do roku poprzedniego, miały sumy przeznaczone na zakupy (27%). Ta pozycja wydatków od wielu lat dominuje u wschodnich sąsiadów: Białorusinów (81,3%), Rosjan (67,2%), Ukraińców (66,2%) oraz Litwinów (46,1%). Zwłaszcza pobyty Białorusinów w Polsce mają od kilku lat typowo zaopatrzeniowy charakter, co należy wiązać z bardzo niekorzystną sytuacją gospodarczą na tym rynku.

Rys. 8. Struktura wydatków poniesionych przez turystów indywidualnych na terenie Polski w latach 1999–2000

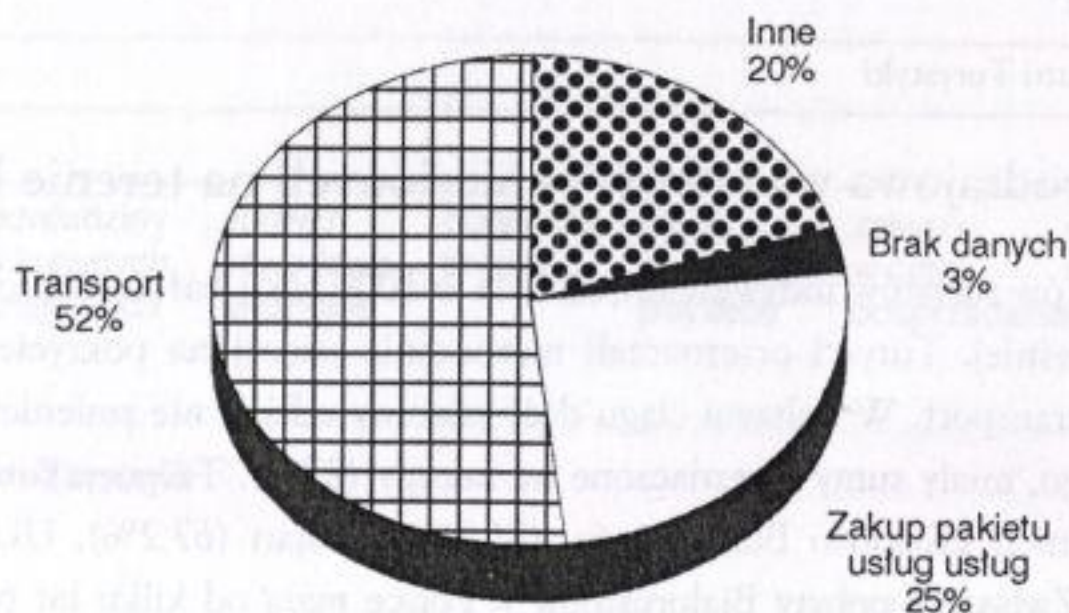
Źródło: badania Instytutu Turystyki

Warto w tym miejscu zauważyć, że struktura rodzajowa wydatków nie tylko nie uległa istotnym zmianom w stosunku do 1999 roku, ale jest również zbliżona do wynikającej z badań przeprowadzonych w latach poprzednich. Oznacza to, że wpływ wielkości wydatków na ich strukturę jest w całej badanej populacji stosunkowo mały: turyści ograniczają wydatki w mniej więcej równym stopniu, korzystając zarówno z nieco tańszej bazy noclegowej, jak i skromniejszego wyżywienia. Może to również wynikać z tego, że do Polski przyjeżdżają turyści mniej zamożni, ale takie stwierdzenie nie może być zweryfikowane na podstawie materiału z badań.

3.3. Wydatki poniesione przed podróżą

Turyści odwiedzający Polskę w 2000 roku wydawali *przed podróżą* przeciętnie 67 USD na osobę (ok. 12 USD dziennie), nieco mniej niż w 1999 roku (wydatki te wyniosły wówczas odpowiednio 73 i 13 USD). Podobnie jak w poprzednich latach, tak i w badanym okresie podstawowym wydatkiem poniesionym przed podróżą do Polski były koszty związane z transportem (52%). Blisko jedną czwartą wydatków przeznaczono na zakup całego pakietu usług bądź jego części, a jedną piątą — na inne wydatki.

Rys. 9. Struktura wydatków turystów poniesionych przed podróżą (2000 r.)

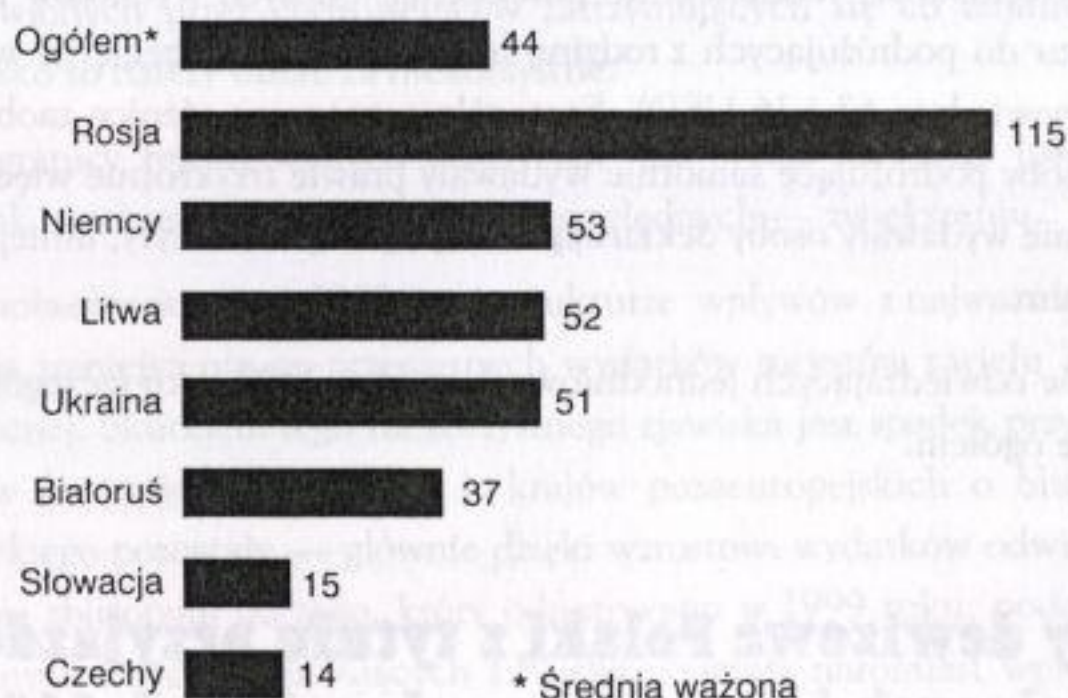
Źródło: badania Instytutu Turystyki

Zrozumiale jest, że najmniej przed podróżą wydawali mieszkańcy krajów ościennych i blisko położonych, najwięcej — krajów zamorskich i Włoch. Wydatki przekraczające przeciętną zadeklarowali ponadto respondenci z Wielkiej Brytanii, Skandynawii i Francji. Zjawisko to wynika nie tylko z bliższej lub dalszej odległości, a co za tym idzie, zróżnicowanych kosztów dojazdu, ale także z przewagi przyjazdów organizowanych przez biura podróży i większego udziału kosztów zakupu części usług za granicą.

4. Wydatki odwiedzających jednodniowych

Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych, nie korzystających z noclegów, wyniosły w 2000 roku 44 USD na osobę: o 15,8% więcej niż rok wcześniej. Podobnie jak w latach poprzednich, odwiedzający jednodniowi wydawali znacznie więcej (o ponad 3/4) niż wyniosły średnie wydatki dzienne turystów korzystających z noclegów. Najwyższe wydatki deklarowali mieszkańcy Rosji (115 USD na osobę), Niemiec (53 USD), Litwy (52 USD) i Ukrainy (51 USD). Najmniej w czasie jednodniowych podróży do Polski wydają mieszkańcy Czech i Słowacji.

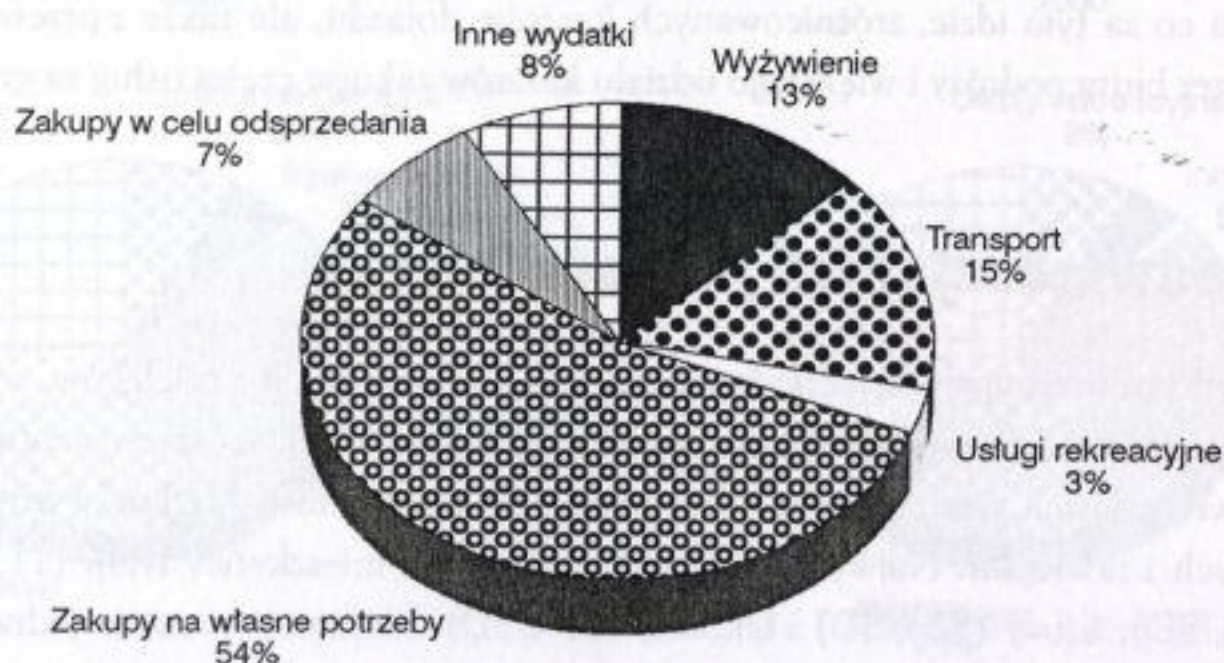
Rys. 10. Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych w 2000 r. według krajów (w USD)

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Przeciętne wydatki odwiedzających jednodniowych z większości krajów ościennych (z wyjątkiem Białorusi i Ukrainy) wzrosły; z niektórych rynków w sposób znaczący (Rosja — ponad dwukrotnie, Niemcy — o blisko 1/4). W przypadku krajów ościennych mają one również — podobnie jak wydatki turystów przyjeżdżających z tych państw — zaopatrzeniowy charakter: ponad 60% pozostawionych w Polsce sum przeznaczonych jest na pokrycie kosztów zakupów, około 13% — na wyżywienie, blisko 15% — na transport. Należy jednak pamiętać, że badanie struktury wydatków odwiedzających jednodniowych przeprowadzone zostało w 2000 roku po raz pierwszy i — dopóki wyniki nie zostaną potwierdzone w następnych badaniach — powinno być traktowane jako sondażowe.

Rys. 11. Struktura wydatków odwiedzających jednostniowych w 2000 roku według rodzajów (w %)

Źródło: badania Instytutu Turystyki

W 2000 roku utrzymała się tendencja do ponoszenia wyższych wydatków przez osoby podróżujące samotnie w stosunku do podróżujących z rodziną lub znajomymi (przeciętne wydatki wyniosły w tych dwóch grupach odpowiednio 63 i 36 USD). Szczególnie znaczące różnice zaobserwowano wśród przyjezdnych z Rosji (osoby podróżujące samotnie wydawały prawie trzykrotnie więcej), Białorusi i Ukrainy. Więcej niż przeciętnie wydawały osoby deklarujące turystyczny cel wizyty, mniej — służbowy, handlowy lub przejazd tranzytem.

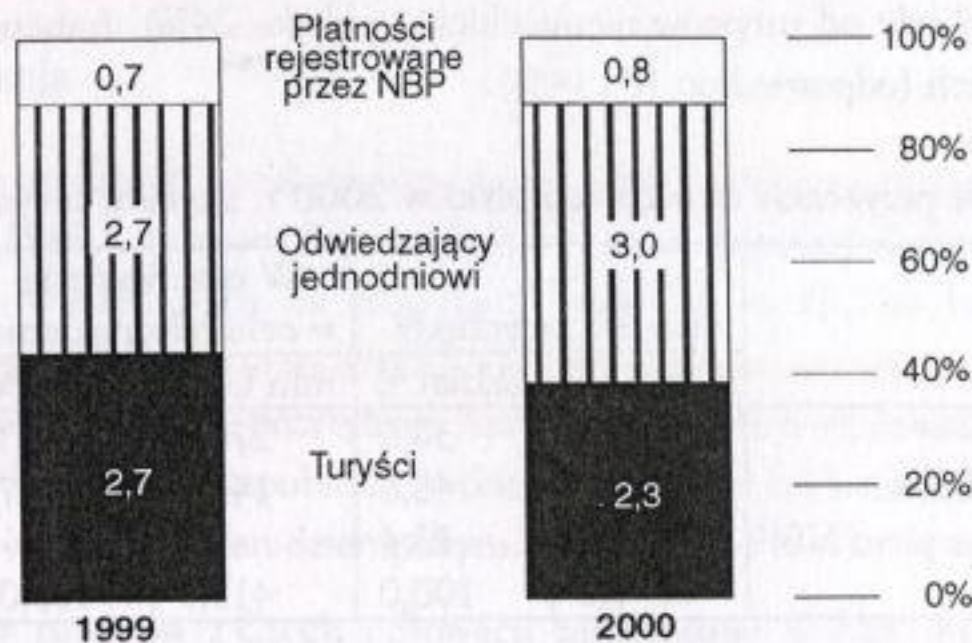
Wzrost wydatków odwiedzających jednostniowych miał w 2000 roku szczególny, korzystny wpływ na przychody dewizowe ogółem.

5. Przychody dewizowe Polski z tytułu przyjazdów turystów i odwiedzających jednostniowych w latach 1999–2000

Warto podkreślić, że w 2000 roku nastąpiła w Polsce stabilizacja poziomu wydatków cudzoziemców ponoszonych na terenie naszego kraju. Szacuje się, że łączne przychody z tytułu przyjazdów turystów i odwiedzających jednostniowych wyniosły blisko 6,1 mld USD, tj. tyle samo ile w roku 1999. Podobnie jak w latach poprzednich, szacunki te nie obejmują wydatków cudzoziemców podejmujących na terenie Polski pracę zarobkową (ok. 540 tys. wizyt).

Analizując zmiany wielkości wpływów dewizowych Polski w dwóch ostatnich latach warto pamiętać, że zahamowanie spadku łącznych przychodów dewizowych, które nastąpiło w 2000 roku, wynika przede wszystkim ze wzrostu wydatków odwiedzających jednostniowych. Szacunkowe wpływy z tego segmentu rynku wzrosły o ponad 11%, gdy wpływy od turystów, pozostających w Polsce co najmniej jedną noc, zmalały o około 8,8%. Wynika to zarówno ze spadku przeciętnych dziennych wydatków turystów z większości najważniejszych rynków generujących ruch turystyczny do Polski, jak i z mniejszej liczby przyjazdów, przede wszystkim z tak ważnych rynków jak Niemcy, Francja, Czechy, Litwa czy Dania.

Rys. 12. Łączne przychody dewizowe w latach 1999–2000 (w mld USD)

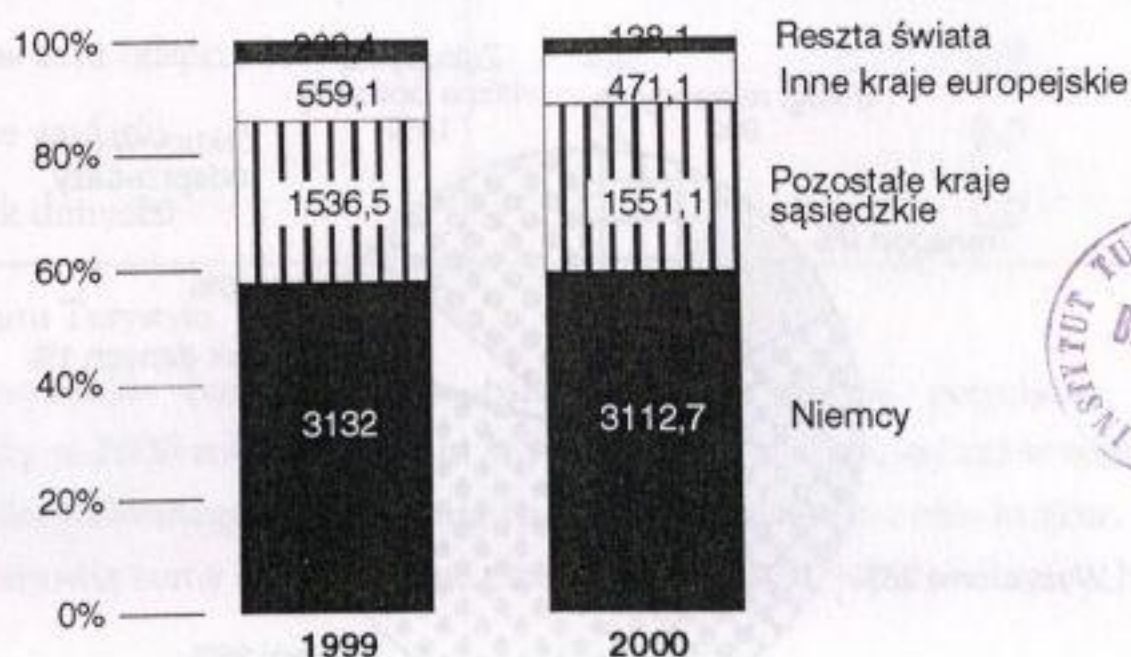
Źródło: badania Instytutu Turystyki oraz dane NBP.

W 2000 roku źródłem przychodów z turystyki były w większym stopniu wpływy od turystów niż od odwiedzających jednodniowych. W ostatnich latach struktura przychodów dewizowych w takim podziale ulegała wahaniom. W 2000 roku spadek przeciętnych wydatków turystów spowodował zmniejszenie się udziału sum pozostawionych przez cudzoziemców zatrzymujących się co najmniej na jedną noc z 55,7% do 50,8%. Zjawisko to należy uznać za niekorzystne.

Udział płatności z zagranicy rejestrowanych przez NBP jest wciąż niewielki (ok. 0,8 mld USD), z roku na rok ulega jednak znacznemu — w wartościach względnych — zwiększeniu.

Zmiany, jakie zaobserwowano w 2000 r. w strukturze wpływów z najważniejszych dla Polski rynków, są konsekwencją zmniejszenia się przeciętnych wydatków turystów z wielu krajów Unii Europejskiej i Ameryki Północnej. Skutkiem tego niekorzystnego zjawiska jest spadek przychodów z innych, poza ościennymi, krajów europejskich o 15,7% i z krajów pozaeuropejskich o blisko jedną trzecią. Wpływy z rynku niemieckiego pozostały — głównie dzięki wzrostowi wydatków odwiedzających jednodniowych — na poziomie zbliżonym do tego, który odnotowano w 1999 roku; podobnie utrzymał się poziom przychodów z innych krajów sąsiadujących z Polską. Zmalały natomiast wpływy z krajów Unii Europejskiej.

Rys. 13. Wpływy dewizowe w latach 1999–2000 według krajów* (w mln USD)

*Z wyłączeniem płatności rejestrowanych przez NBP.

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Jeśli chodzi o przyjazdy osób nocujących na terenie Polski, największy wzrost przychodów zanotowano z rynku białoruskiego (o ponad 44%) i — po raz pierwszy od kilku lat — austriackiego (o 11,7%). Zmniejszyły się przychody od turystów niemieckich (o blisko 24%), francuskich (blisko 30%), brytyjskich i skandynawskich (odpowiednio 10 i 14%).

Tabela 2

Skorygowane przychody dewizowe Polski w 2000 r. z tytułu turystyki

Wyszczególnienie	Łączne przychody		W tym: wydatki w celu odsprzedaży		Przychody turystyczne (skorygowane)	
	mln USD	Udział %	mln USD	Udział %	mln USD	Udział %
Turyści	2314,6	38,0	270,2	65,3	2044,4	36,0
Odwiedzający jednodniowi	2958,4	48,6	143,7	34,7	2814,7	49,6
Płatności rejestrowane przez NBP	819,0	13,4	—	—	819,0	14,4
Razem	6092,0	100,0	413,9	100,0	5678,1	100,0

Źródło: oszacowania własne na podstawie badań Instytutu Turystyki

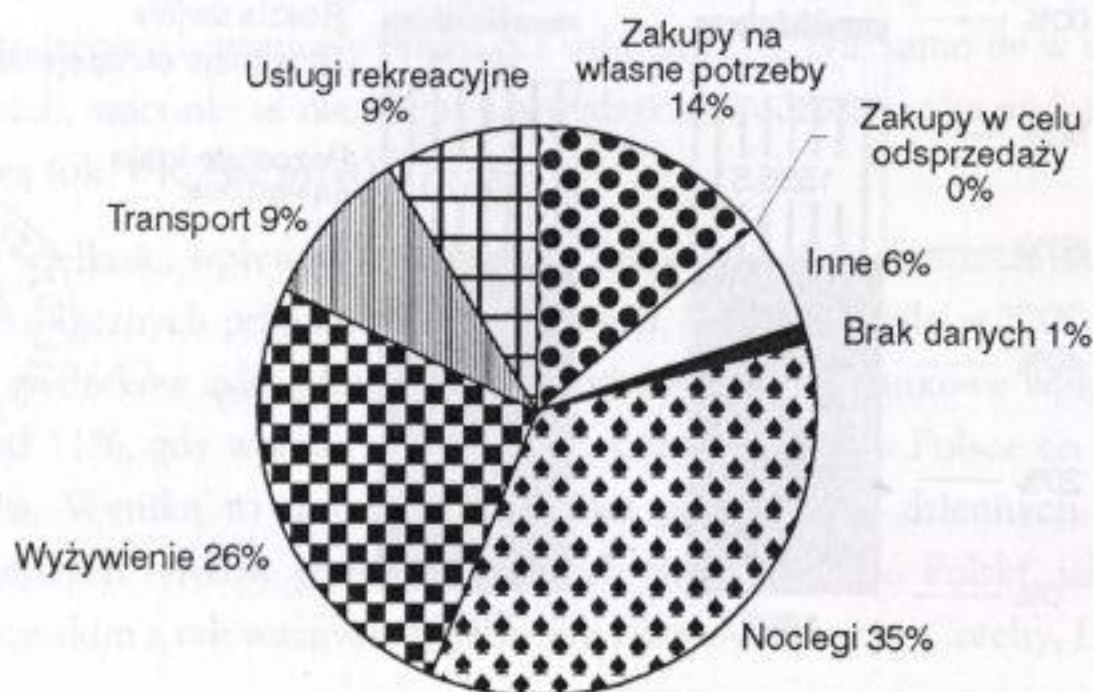
Jeśli zgodnie z zaleceniami WTO, skorygujemy oszacowane wpływy od cudzoziemców — zarówno turystów, jak i odwiedzających jednodniowych — o deklarowane wydatki w celu dalszego odsprzedaży (patrz tab. 2), łączna suma turystycznych przychodów dewizowych wyniesie 5678,1 mln USD (w tym z tytułu przyjazdu turystów — 2863,4 mln).

5.1. Charakterystyka wpływów z turystyki przyjazdowej z wybranych krajów

5.1.1. Niemcy

Na podstawie badań przeprowadzonych w 2000 roku szacuje się, że ogólna suma wydatków mieszkańców Niemiec wyniosła około 3112,7 mln USD, pozostała więc bez znaczących zmian w stosunku do roku poprzedniego. Stanowi to około 51,1% łącznych przychodów dewizowych Polski z tytułu przyjazdów turystów i odwiedzających jednodniowych. Zdecydowanie na niekorzyść zmieniły się natomiast proporcje między wpływami od turystów (26,8%) i odwiedzających jednodniowych (73,2%).

Rys. 14. Struktura wydatków turystów z Niemiec, poniesionych na terenie Polski w 2000 roku (w %)

Źródło: badania Instytutu Turystyki

W latach 1999–2000 struktura rodzajowa wydatków ponoszonych przez mieszkańców Niemiec na terenie Polski nie uległa istotnym zmianom.

5.1.2. Czechy i Słowacja

Od kilku lat na polskich granicach notuje się znaczący spadek liczby przyjazdów mieszkańców Czech i Słowacji (w stosunku do 1999 r. odpowiednio o 11,2% i 7,6%). Również liczbę przyjazdów turystów z tych krajów oszacowano w 2000 roku na niższym (Czechy — o 16,7%) bądź nie zmienionym (Słowacja) poziomie¹⁵. Zmiany wielkości przeciętnych wydatków, zarówno turystów, jak odwiedzających jednodniowych, mają jednak charakter pozytywny: turyści ze Słowacji wydawali średnio na osobę o blisko 14% więcej niż w 1999 roku, z Republiki Czeskiej — więcej o blisko 2%. Korzystnym zmianom uległy również przeciętne wydatki na jeden dzień pobytu.

W strukturze wydatków turystów z Czech i Słowacji zanotowano w 2000 roku pewne niewielkie zmiany:

- ◆ zmniejszył się udział wydatków na noclegi i wyżywienie,
- ◆ wzrósł udział wydatków na pokrycie kosztów transportu i usług rekreacyjnych,
- ◆ wyraźnie zmalały wydatki na zakupy, praktycznie zniknęło zjawisko dokonywania zakupów w celu odsprzedaży.

Tabela 3

Struktura wydatków turystów z Czech i Słowacji
poniesionych na terenie Polski w 2000 r.

Rodzaj wydatków	Czechy	Słowacja
Noclegi	46,6	45,3
Wyżywienie	31,7	31,8
Transport	9,7	10,7
Usługi rekreacyjne	8,5	10,3
Zakupy (łącznie)	3,0	2,0
w tym:		
· na własne potrzeby	3,0	2,0
· w celu odsprzedaży	0,0	0,0
Inne wydatki	0,0	0,0
Brak danych	0,5	0,0

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Na podstawie wyników badań można oszacować, że łączne przychody z rynku czeskiego i słowackiego wyniosły w 2000 roku 265,3 mln USD, o blisko 10% mniej niż w roku poprzednim. Spadek ten wynika ze zdecydowanego ograniczenia ruchu przyjazdowego z obu krajów. Przeważającą część wpływów (83,5%) stanowią sumy pozostawione przez odwiedzających jednodniowych.

¹⁵ Turystyka polska 2000. Warszawa Instytut Turystyki na zlecenie POT 2001 (w druku).

5.1.3. Sąsiedzkie kraje wschodnie

Jak wynika ze statystyk GUS opartych na danych Straży Granicznej, od kilku lat wzrasta liczba przyjazdów z sąsiedzkich krajów wschodnich, zwłaszcza z Białorusi (w 2000 r. o 27,1% w stosunku do roku poprzedniego), Ukrainy (o 18,6%) i z Obwodu Kaliningradzkiego. Jedynie na granicy z Litwą ruch przyjazdowy od kilku lat maleje. W 2000 roku wzrosła również — choć w nieporównanie mniejszym stopniu — liczba turystów z niektórych krajów wschodnich: Białorusi (o 8,7%) i Ukrainy (5,8%). Liczbę turystów z Litwy i Rosji oszacowano na poziomie niższym niż w 1999 roku¹⁶.

Przeciętne wydatki turystów z większości sąsiedzkich krajów wschodnich spadły: z Ukrainy o blisko jedną czwartą, z Litwy o 4,7%, z Rosji — o 3,2%. Jedynie wydatki mieszkańców Białorusi wzrosły w sposób znaczący: aż o jedną trzecią. Warto również zauważyć, że w 2000 roku pobyty mieszkańców Białorusi i Ukrainy wydłużyły się.

W strukturze wydatków turystów indywidualnych ze wschodu w dalszym ciągu dość znaczny udział miały sumy przeznaczone na zakupy:

- ◆ mieszkańcy Białorusi przeznaczali na te cele aż 81,3% wydatków,
- ◆ mieszkańcy Rosji — 67,2%,
- ◆ mieszkańcy Ukrainy — 66,2%,
- ◆ mieszkańcy Litwy — 46,1%.

Zwłaszcza pobyty Białorusinów w Polsce mają od kilku lat typowo zaopatrzeniowy charakter, co należy wiązać z wyjątkowo niekorzystną sytuacją gospodarczą na tym rynku. Zaopatrzeniowy charakter mają również wydatki odwiedzających jednodniowych.

Tabela 4

Struktura wydatków turystów z sąsiedzkich krajów wschodnich,
poniesionych na terenie Polski w 2000 r.

Rodzaj wydatków	Białoruś	Litwa	Rosja	Ukraina
Noclegi	5,4	20,2	8,2	11,9
Wyżywienie	5,4	12,8	5,8	10,1
Transport	3,0	8,5	10,2	5,7
Usługi rekreacyjne	1,0	3,8	1,7	2,3
Zakupy (łącznie)	81,4	46,1	67,2	66,2
w tym:				
· na własne potrzeby	36,3	27,1	54,7	30,0
· w celu odsprzedaży	45,1	19,0	12,5	36,2
Inne wydatki	3,0	8,1	6,5	2,6
Brak danych	0,8	0,5	0,4	1,2

Źródło: badania Instytutu Turystyki

¹⁶ Jw.

Zmiany przeciętnych wydatków odwiedzających jednodniowych z sąsiedzkich krajów wschodnich, zanotowane w latach 1999–2000, również nie były jednorodne: spadły wydatki mieszkańców Ukrainy i Białorusi (odpowiednio o 39% i 18%), wzrosły zaś — mieszkańców Rosji (ponad dwukrotnie) i Litwy (18%).

Łączne wpływy dewizowe z tytułu wizyt turystów i odwiedzających jednodniowych z sąsiedzkich krajów wschodnich wyniosły w 2000 roku około 1285,7 USD, tj. nieco ponad 24% przychodów ogółem. W 2000 roku wpływy dewizowe z ościennych krajów wschodnich nieco wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim. Głównym źródłem tego wzrostu są rynki: białoruski (+33,5%) i rosyjski (+32,7%).

Zarówno turyści, jak i odwiedzający jednodniowi z krajów wschodnich wciąż deklarują bardzo duży (w przypadku Białorusi nawet wzrastający) udział wydatków na zakupy w celu odsprzedaży. Jeśli zatem skorygujemy szacowane wielkości o te właśnie wydatki¹⁷, wpływy turystyczne z sąsiedzkich krajów wschodnich (zarówno od turystów, jak i od odwiedzających jednodniowych) wyniosą łącznie około 878 mln USD.

5.1.4. Pozostałe kraje

W 2000 roku liczba przyjazdów z tej grupy krajów nie sąsiadujących z Polską wyniosła 3690 tys., co oznacza spadek w stosunku do poprzedniego roku o około 5,2%. Analizując tendencje występujące wśród turystów z krajów zaliczonych do tej grupy należy pamiętać, że jest to zbiór bardzo niehomogeniczny, włączone tu bowiem zostały zarówno bardzo ważne dla Polski rynki generujące ruch turystyczny (Holandia, Wielka Brytania czy USA), jak i kraje o zdecydowanie mniejszym znaczeniu.

Ruch przyjazdowy według kraju pochodzenia cechowały niejednorodne zmiany:

- ◆ Wzrosła liczba przyjazdów z ważnych rynków europejskich: Holandii (o 8,1%), Austrii (6,8%), Włoch (2,8%), Wielkiej Brytanii (1,8%).
- ◆ Zwraca uwagę znaczny wzrost liczby przyjazdów z krajów pozaeuropejskich: USA (o 10,5%), Izraela (23,8%) i Japonii (16,1%).
- ◆ Niekorzystny jest spadek liczby przyjazdów z Francji (o 15,3%), Danii (17,5%), Belgii (8,2%), Węgier (12,5%) i innych ważnych dla Polski rynków wysyłających¹⁸.

Tym zróżnicowanym zmianom towarzyszył spadek przeciętnych wydatków turystów z większości krajów Unii Europejskiej, w tym z tak ważnych rynków, jak Wielka Brytania, Francja, kraje Beneluksu czy kraje skandynawskie. Spadły również przeciętne wydatki turystów z krajów zamorskich. Wzrosły natomiast wydatki turystów z Austrii i Węgier.

Skutkiem tego niekorzystnego zjawiska jest spadek przychodów z nieościennych krajów europejskich o 15,7% i z krajów pozaeuropejskich o blisko jedną trzecią. Zmalały wpływy z krajów Unii Europejskiej,

¹⁷ Zgodnie z metodologicznymi zaleceniami WTO. Por. *Terminologia turystyczna. Zalecenia WTO*. ONZ-WTO, Warszawa 1995, s. 21.

¹⁸ *Turystyka Polska 2000...*, op. cit.

Podsumowanie

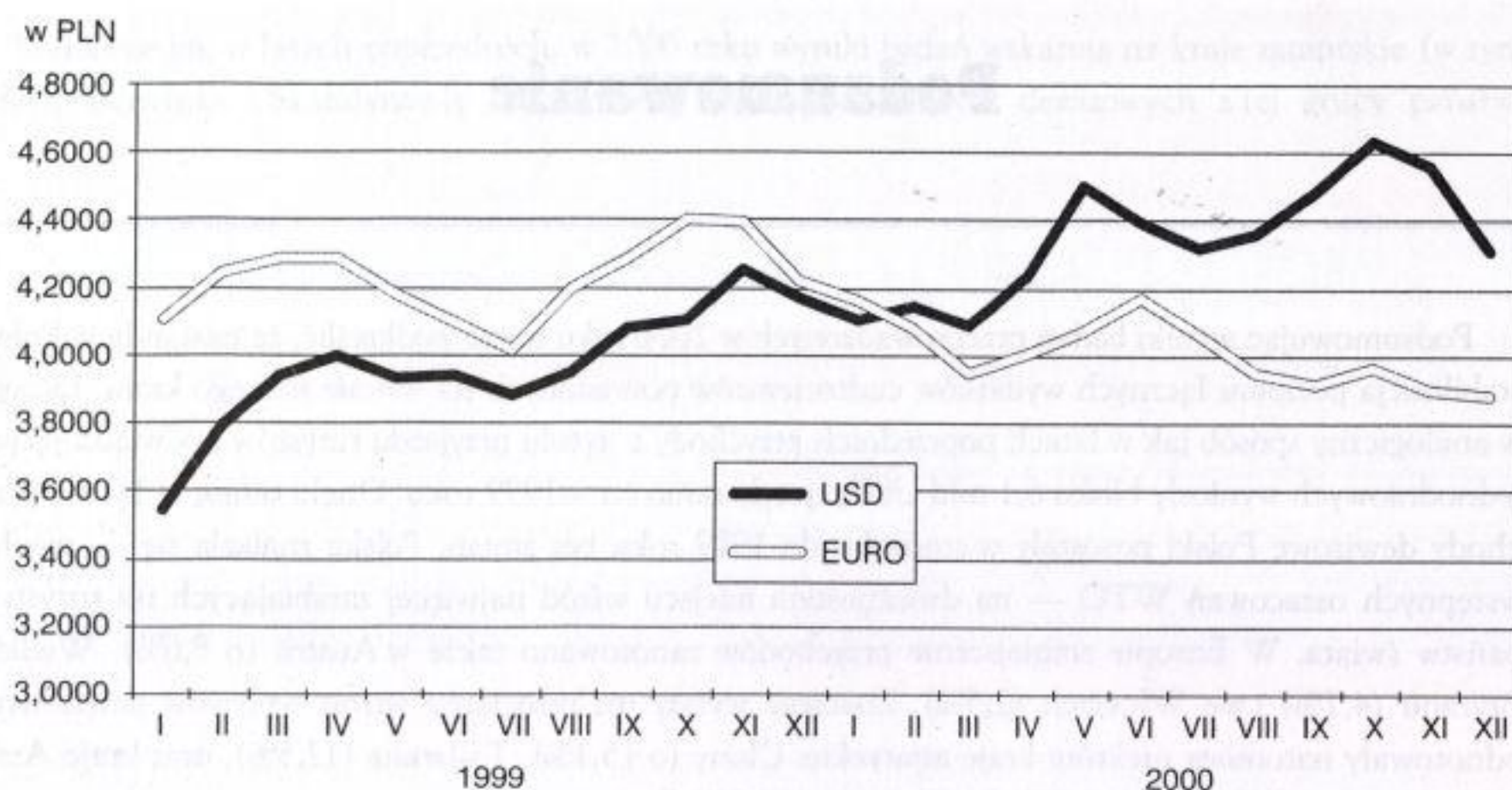
Podsumowując wyniki badań przeprowadzonych w 2000 roku warto podkreślić, że nastąpiła w Polsce stabilizacja poziomu łącznych wydatków cudzoziemców ponoszonych na terenie naszego kraju. Liczone w analogiczny sposób jak w latach poprzednich przychody z tytułu przyjazdu turystów i odwiedzających jednodniowych wyniosły blisko 6,1 mld USD, tj. tyle samo co w 1999 roku. Dzięki temu, że łączne przychody dewizowe Polski pozostały w stosunku do 1999 roku bez zmian, Polska znalazła się — według wstępnych oszacowań WTO — na dwudziestym miejscu wśród najczęściej zarabiających na turystyce państw świata. W Europie zmniejszenie przychodów zanotowano także w Austrii (o 8,6%), Wielkiej Brytanii (4,7%) i we Włoszech (2,5%). Znacznie wyższy niż przeciętny wzrost wpływów dewizowych odnotowały natomiast niektóre kraje azjatyckie: Chiny (o 15,1%), Tajlandia (12,5%), oraz kraje Ameryki Północnej (USA — o 11,9% i Meksyk — o 10,8%).¹⁹

Analizując zmiany w wielkości wpływów dewizowych Polski w dwóch ostatnich latach warto pamiętać, że zahamowanie spadku łącznych przychodów dewizowych, które nastąpiło w 2000 roku, wynika przede wszystkim ze wzrostu wydatków odwiedzających jednodniowych. Wpływy z tego segmentu rynku, oszacowane dla 2000 roku, wzrosły o ponad 11% w stosunku do 1999 roku, gdy wpływy od turystów, pozostających w Polsce co najmniej jedną noc, zmalały o około 8,8%. Nie jest to zjawisko korzystne dla polskiej turystyki, choć nie należy pomijać jego znaczenia dla całej gospodarki, a zwłaszcza dla rozwoju małych przedsiębiorstw (głównie handlowych), działających w strefach przygranicznych. Jak wynika z analizy wyników badań, spadek wpływów od turystów związany jest przede wszystkim ze spadkiem przeciętnych dziennych wydatków turystów z większości najważniejszych rynków generujących ruch turystyczny do Polski, a także z mniejszą liczbą przyjazdów, przede wszystkim z tak ważnych rynków, jak Niemcy, Francja, Czechy, Litwa czy Dania.

Obniżenie się przeciętnych i łącznych wydatków turystów z niektórych krajów jest — oprócz zmniejszonego zainteresowania przyjazdami do Polski — wynikiem niekorzystnej sytuacji na europejskim rynku walutowym, a zwłaszcza relacji EURO do amerykańskiego dolara. Niekorzystny kurs EURO w stosunku do dolara zmusił w 2000 roku tych Europejczyków, którzy zdecydowali się na podróż do strefy dolarowej, do poniesienia większych wydatków, niż pierwotnie planowali. Ten istotny czynnik ekonomiczny wpłynął między innymi na wybór kierunków podróży oraz na lojalność turystów w stosunku do krajów strefy dolarowej. W Polsce większość transakcji jest wciąż zawierana w tej walucie.

¹⁹ Turystyka polska 2000. Instytut Turystyki na zlecenie Polskiej Organizacji Turystycznej, Warszawa 2001.

Rys. 15. Zmiany kursów USD i EURO w latach 1999–2000

Źródło: <http://www.nbp.gov.pl>

Wydaje się ponadto, że w roku milenijnym, pełnym licznych atrakcji na rynku europejskim, przede wszystkim w związku z obchodami Roku Jubileuszowego oraz Expo 2000 w Hanowerze, zarówno przyjazdy do Polski, jak i związane z nimi wydatki zostały przez wielu turystów ograniczone.

Zmiany w ankiecie przeznaczonej dla odwiedzających jednodniowych po raz pierwszy umożliwiły skorygowanie wielkości przychodów dewizowych, pochodzących od obu grup cudzoziemców. Skorygowane przychody dewizowe oszacowano na poziomie **5678,1 mln USD**.

Definicje i klasyfikacje

Turystyka obejmuje ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych nie dłużej niż przez rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem.²⁰ Termin „turystyka” odnosi się do wszystkich czynności osób odwiedzających: zarówno „turystów” (tych, którzy zatrzymują się co najmniej na jedną noc), jak i „odwiedzających jednodniowych”.

Odwiedzający międzynarodowy to osoba, która podróżuje do kraju nie będącego miejscem jego stałego zamieszkania ani codziennym otoczeniem na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, przy czym głównym celem wizyty nie jest podjęcie działalności zarobkowej wynagradzanej w odwiedzanej miejscowości.²¹

Turysta zagraniczny to odwiedzający, który przynajmniej przez jedną noc korzysta z publicznych bądź prywatnych miejsc zakwaterowania w odwiedzanym kraju.²²

Odwiedzający jednodniowy to odwiedzający, który nie korzysta z publicznych ani prywatnych miejsc zakwaterowania w odwiedzanym kraju.²³

Cele wizyty (pobytu lub podróży) ujmują się w sześciu podstawowych grupach:

1. Wypoczynek, rekreacja, wakacje.
2. Odwiedziny u krewnych i znajomych.
3. Sprawy zawodowe, interesy.
4. Cele zdrowotne.
5. Cele religijne, pielgrzymki.
6. Inne.

Konsumpcja turystyczna to wartość dóbr i usług użytych w celu bezpośredniego zaspokojenia potrzeb jednostek turystycznych (odwiedzających). Pojęcie konsumpcji turystycznej, poza przypadkiem, kiedy ma związek z pośrednią konsumpcją przedsiębiorstw, jest zgodne z pojęciem konsumpcji finalnej w krajowym rachunku ekonomicznym, bez względu na rodzaj konsumenta.²⁴

²⁰ Terminologia turystyczna..., op. cit., s. 5.

²¹ Jw., s. 8.

²² Jw., s. 8.

²³ Jw., s. 8. Do tej grupy należą także: uczestnicy rejsów, czyli osoby, które przyjeżdżają do danego kraju statkiem wycieczkowym i nocują na pokładzie statku, nawet jeśli statek pozostaje w porcie przez kilka dni, oraz członkowie załóg, jeśli nie nocują w kraju przeznaczenia.

²⁴ Terminologia turystyczna..., op. cit., s. 21.

Wydatki na turystykę są definiowane jako całkowite wydatki konsumpcyjne poniesione przez odwiedzającego lub w jego imieniu na jego podróż oraz pobyt w miejscu docelowym²⁵. Pojęcie wydatków na turystykę obejmuje bardzo wiele pozycji, począwszy od zakupu dóbr i usług konsumpcyjnych związanych z podróżą i pobytem, kończąc zaś na zakupie drobnych przedmiotów osobistego użytku, pamiątek i prezentów dla rodziny i przyjaciół. Wydatki, które należy wykluczyć z grupy wydatków na turystykę, to:

- ◆ zakupy w celach handlowych, tj. w celu odsprzedaży, niezależnie od kategorii odwiedzających, a także zakupy dokonywane przez osoby będące w podróży służbowej na zlecenie pracodawców;
- ◆ inwestycje kapitałowe i transakcje zawarte przez gości, takie jak zakup ziemi, mieszkań, nieruchomości, dzieł sztuki i inne poważne zakupy (np. samochód, przyczepa, łódka, domek letniskowy), nawet jeśli w przyszłości miałyby być wykorzystane w podróży turystycznej;
- ◆ gotówka dawana krewnym lub przyjaciołom w czasie urlopu, nie będąca opłatą za dobra lub usługi turystyczne, a także darowizny dla instytucji.

Pakiet turystyczny obejmuje sprzedaż łącznych usług turystycznych, w których skład wchodzi przynajmniej zakwaterowanie i transport. Do pakietów turystycznych włączane są często także inne usługi: wyżywienie, wycieczki autokarowe, wynajem samochodów, bilety do muzeów czy innych atrakcji turystycznych²⁶. Pakiety turystyczne sprzedawane są przez touroperatorów, lokalne biura podróży, banki, duże domy towarowe itp. Klienci kupujący pakiety turystyczne mają bardzo ograniczoną informację (bądź nie mają jej w ogóle) na temat kosztów poszczególnych usług wchodzących w skład pakietu. Tak więc wydatki ponoszone na zakup pakietów powinny być analizowane osobno. WTO zaleca, aby wtedy, kiedy jest to możliwe, dzielić wydatki ponoszone na zakup pakietów na poszczególne rodzaje (noclegi, wyżywienie, transport, rekreacja, kultura, sport, zakupy i inne).

Lokalizacja wydatków w czasie i przestrzeni:

- ◆ wydatki poprzedzające podróż, niezbędne do jej przygotowania i podjęcia;
- ◆ wydatki ponoszone w trakcie podróży i pobytu w odwiedzanych miejscach;
- ◆ wydatki związane z podróżą zagraniczną poniesione po powrocie do kraju²⁷.

Kategorie wydatków na turystykę. WTO proponuje podział wydatków na turystykę na następujące główne kategorie:

- ◆ podróże, wakacje i wycieczki zorganizowane (pakiety turystyczne),
- ◆ noclegi,
- ◆ wyżywienie,
- ◆ transport,
- ◆ rekreacja, kultura, sport,
- ◆ zakupy,

²⁵ Jw., s. 21.

²⁶ *Concepts, Definitions and Classifications for Tourism Statistics. A Technical Manual*. WTO Madryt 1995, s. 89.

²⁷ *Terminologia turystyczna...*, op. cit., s. 21.

♦ inne²⁸.**Wydatki na zakwaterowanie obejmują zwłaszcza²⁹:**

- ♦ Koszty noclegów w turystycznych zakładach zakwaterowania zbiorowego (hotelach i innych obiektach hotelarskich, ośrodkach wypoczynkowych, ośrodkach konferencyjnych, sanatoriach, na obozach wakacyjnych, campingach, polach namiotowych itp.).
- ♦ Oplaty za korzystanie z wynajętych prywatnych turystycznych miejsc zakwaterowania (np. „drugie domy” lub apartamenty znajomych).
- ♦ Koszty ponoszone z tytułu korzystania z własnych turystycznych miejsc zakwaterowania (np. własnych „drugich domów” i apartamentów, willi, domków turystycznych) — wykorzystywanych podczas podróży turystycznych.
- ♦ Oplaty za utrzymanie przyczep campingowych, łodzi kabinowych służących do celów noclegowych, koszty ich konserwacji i napraw, koszty korzystania z campingów i przystani.
- ♦ Koszty wynajmu przyczep campingowych i „domów na kółkach”.
- ♦ Koszty częściowego lub całkowitego wyżywienia, jeśli w sposób nierozdzielny są one związane z usługami noclegowymi (np. koszty śniadania w przypadku usługi „bed and breakfast”).
- ♦ Koszty korzystania z noclegów w środkach transportu publicznego (np. pociągach), jeśli opłata za nocleg jest oddzielona od kosztów przejazdu. Jeśli opłata za nocleg jest nieodłączną częścią składową taryfy za przejazd, powinna być włączona do kosztów transportu.

Wydatki na wyżywienie obejmują³⁰:

- ♦ Wydatki na żywność i napoje w restauracjach, barach, kawiarniach itp.
- ♦ Koszty wyżywienia w miejscach zakwaterowania pod warunkiem, że mogą być oddzielone od opłat za noclegi.
- ♦ Wydatki na żywność i napoje ponoszone w środkach transportu, jeśli są naliczane oddzielnie; jeśli koszty wyżywienia są włączone do taryfy za przejazd, wchodzi w skład wydatków na transport.
- ♦ Wydatki na artykuły żywnościowe i napoje nabywane w sklepach i punktach gastronomicznych.

Wydatki na transport obejmują:

- ♦ koszty przejazdu z i powrotu do miejsca stałego zamieszkania turysty;
- ♦ koszty transportu w miejscu pobytu turysty;
- ♦ koszty podróży podejmowanych z miejsca pobytu (np. koszty wycieczek autokarowych).

²⁸ Tamże, s. 22.

²⁹ *Collection of Tourism Expenditure Statistics. A Technical Manual*. WTO Madryt 1995, s. 25 i dalsze.

³⁰ *Terminologia turystyczna...*, op. cit., s. 22.

W skład wydatków na transport wchodzi zwłaszcza:

- ◆ koszty biletów i opłat za korzystanie z publicznych środków transportu (samolotów, pociągów, autobusów, statków, taksówek itp.);
- ◆ koszty paliwa i inne bieżące koszty związane z wykorzystaniem w trakcie podróży prywatnych kosztów transportu;
- ◆ koszty napraw i niezbędnych zakupów części do pojazdów;
- ◆ koszty wynajmu środków transportu;
- ◆ wydatki na parkowanie pojazdów, opłaty lotniskowe itp.

Wydatki na rekreację, kulturę, sport¹¹. Do tej grupy zaliczane są wszystkie wydatki związane z podjęciem aktywności rekreacyjnej, kulturalnej i sportowej, włączając w to koszty wynajęcia niezbędnego sprzętu. WTO zaleca zaliczanie do tej grupy zwłaszcza:

- ◆ wydatków na bilety wstępu na mecze i imprezy sportowe, wydarzenia kulturalne, do muzeów i parków różnego rodzaju;
- ◆ opłat za korzystanie ze sprzętu oraz z urządzeń rekreacyjnych i sportowych;
- ◆ biletów wstępu do miejsc rozrywki: dyskotek, klubów nocnych, salonów gier itp.;
- ◆ kosztów zakupu i napraw drobnego sprzętu rekreacyjnego i sportowego;
- ◆ kosztów zakupu paliwa i innych kosztów bieżących związanych z wykorzystywaniem własnych urządzeń rekreacyjnych i sportowych;
- ◆ opłat za naukę korzystania ze sprzętu rekreacyjnego bądź uprawiania sportów rekreacyjnych (np. narciarstwo, nurkowanie), zarówno ponoszonych w czasie wyjazdu, jak i poprzedzających wyjazd;
- ◆ wydatków na krótkie wycieczki podejmowane w czasie pobytu, kosztów opłacania przewodników.

Wydatki na zakupy¹². Ta pozycja obejmuje wydatki na zakupy towarów (ale nie usług), dokonywane przed podróżą lub podczas podróży, z wyjątkiem: zakupów żywności i napojów (patrz: wydatki na wyżywienie), zakupów związanych z wydatkami na transport (patrz: wydatki na transport) oraz dużych wydatków o charakterze inwestycyjnym (takich jak: zakup gruntów, budynków i innych nieruchomości, samochodów, przyczep campingowych, łodzi), nawet gdyby w przyszłości miały być przeznaczone do celów turystycznych. Ta pozycja nie obejmuje również wydatków na zakup towarów z zamiarem ich odsprzedaży oraz zakupu przedmiotów o dużej wartości (dzieł sztuki, biżuterii) w celach inwestycyjnych. Do wydatków na zakupy wlicza się natomiast zakupy w strefach wolnocłowych.

Inne wydatki¹³ to koszty zakupu usług (ale nie towarów) nie uwzględnionych w pozycjach: zakwaterowanie, wyżywienie, transport, usługi rekreacyjne, kulturalne i sportowe. Przykładowo można tu wymienić takie wydatki, jak:

- ◆ opłaty pobierane przy wymianie walut oraz realizacji czeków podróźnych;

¹¹ *Collection of Tourism...*, op. cit., s. 28.

¹² Jw., s. 28–29.

¹³ Jw., s. 29–30.

- ♦ koszty ubezpieczenia;
- ♦ opłaty telekomunikacyjne (znaczki pocztowe, opłaty telefoniczne);
- ♦ koszty wywoływania filmów i naświetlania odbitek;
- ♦ usługi osobiste (fryzjerskie, masaże, sauna, pralnia itp.).

Przychody z turystyki przyjazdowej określane są jako wydatki osób odwiedzających dany kraj, włączając w to opłaty za transport międzynarodowy na rzecz miejscowych przewoźników. Należy do nich zaliczyć wszystkie przedpłaty na dobra i usługi odbierane w kraju docelowym. W praktyce należy do nich również zaliczyć przychody od odwiedzających jednodniowych, poza przypadkami, kiedy są one na tyle istotne, że usprawiedliwia to ich wyodrębnienie. Ze względu na zgodność z zaleceniami Międzynarodowego Funduszu Walutowego dotyczącymi bilansu płatniczego, przychody z tytułu przewozów międzynarodowych powinny być klasyfikowane osobno¹⁴.

4. Kachniowska M.: *Życie i koszty podróży w turystyce*. Rynek Turystyczny 1999.
5. Paterek M.: *Handel zagraniczny w Polsce w roku 1999*. Instytut Statystyki i Gospodarki Egzaminowej, Warszawa maj 2000.
6. *Handel zagraniczny i wydatki cudzoziemców w Polsce oraz Polaków na granicy w 1999 r.* Statystyka i Analiza Statystyczna, GUS Warszawa 2000.
7. *Handel zagraniczny i wydatki cudzoziemców w Polsce oraz Polaków na granicy w 2000 r.* Statystyka i Analiza Statystyczna, GUS Warszawa 2001.
8. *Services in Frontier Statistics in European Countries. Services on inland and international tourism*. WTO 1998.
9. Skalska T.: *Wydatki cudzoziemców w Polsce w 1998 roku*. Zestawy Statystyczne, Warszawa Instytut Turystyki 1999.
10. Skalska T.: *Wydatki cudzoziemców w Polsce w 1999 r.* Raport Zbiórki danych o turystyce Turystyka, Warszawa czerwiec 2000 r.
11. *Terminologia turystyczna*. Załącznik WTO. Warszawa ONZ - WTO 1999.
12. *Tourism Highlights 2000*. Madryt WTO 2000.
13. *Tourism Highlights 2001. Preliminary Results*. Madryt WTO 2001.
14. *Turystyka Polska 1999*. Warszawa Instytut Turystyki na zlecenie POT, 2000.
15. *Turystyka Polska 2000*. Warszawa Instytut Turystyki na zlecenie POT, 2001 (w druku).
16. *WTTC Year 2000 TSA Research*. Materiał niepublikowany.
17. Zieliński E.: *Wydatki cudzoziemców w Polsce jako czynnik rozwoju gospodarki i turystyki*. Warszawa 1998. Materiał niepublikowany.

¹⁴ Terminologia turystyczna..., op. cit., s. 21.

Literatura

1. Bartoszewicz W.: *Cele, motywy i formy przyjazdów do Polski w 2000 r.* Zeszyty Statystyczne. Warszawa Instytut Turystyki 2001 (materiał w druku).
2. *Collection of Tourism Expenditure Statistics. A Technical Manual.* WTO Madryt 1995.
3. *Concepts, Definitions and Classifications for Tourism Statistics. A Technical Manual.* WTO Madryt 1995.
4. Kachniewska M.: *Zmiany kursów walutowych a turystyka.* Rynek Turystyczny 1999.
5. Peterlik M.: *Handel targowiskowy w Polsce w roku 1999.* Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Warszawa maj 2000.
6. *Ruch graniczny i wydatki cudzoziemców w Polsce oraz Polaków za granicą w 1999 r.* Studia i Analizy Statystyczne, GUS Warszawa 2000.
7. *Ruch graniczny i wydatki cudzoziemców w Polsce oraz Polaków za granicą w 2000 r.* Studia i Analizy Statystyczne, GUS Warszawa 2001.
8. *Seminar on Frontier Statistics in European Countries. Surveys on inbound and outbound tourism.* WTO 1998.
9. Skalska T.: *Wydatki cudzoziemców w Polsce w 1998 roku.* Zeszyty Statystyczne. Warszawa Instytut Turystyki 1999.
10. Skalska T.: *Wydatki cudzoziemców w Polsce w 1999 r. Raport z badań granicznych.* Instytut Turystyki Warszawa czerwiec 2000 r.
11. *Terminologia turystyczna. Zalecenia WTO.* Warszawa ONZ –WTO 1995.
12. *Tourism Highlights 2000.* Madryt WTO 2000.
13. *Tourism Highlights 2001. Preliminary Results.* Madryt WTO 2001.
14. *Turystyka Polska 1999.* Warszawa Instytut Turystyki na zlecenie POT, 2000.
15. *Turystyka Polska 2000.* Warszawa Instytut Turystyki na zlecenie POT, 2001 (w druku).
16. *WTTC Year 2000 TSA Research.* Materiał niepublikowany.
17. Zbieć E.: *Wydatki cudzoziemców w Polsce jako czynnik rozwoju gospodarczego i aktywizacji terenowej.* Warszawa 1998. Materiał niepublikowany.

Aneks tabelaryczny

Tabele wynikowe zawierają szczegółowe informacje o wielkości i strukturze wydatków turystów ogółem oraz z wybranych krajów. W poszczególnych krajach próba nie jest reprezentatywna ze względu na niektóre cechy podróży. Dane jednostkowe należy traktować jako orientacyjne. Nie uprawniają one do wnioskowania bardziej szczegółowego niż zawarte w poprzednich częściach opracowania.

Tab. 1. Struktura respondentów w 2000 r.

Wyszczególnienie	Liczba ankiet	Liczba osób
Łącznie	21 923	40 059
w tym:		
turyści	11 952	22 150
odwiedzający jednodniowi	9 971	17 909

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 2. Struktura badanej próby turystów według wybranych cech podróży w 2000 r. (w %)

Razem:	100,00
w tym polskiego pochodzenia:	13,35
Wg liczby osób	
Samotnie	22,80
Z rodziną, znajomymi	77,20
Wg organizatora	
w sposób nieznany	0,64
pełna organizacja przez biuro podróży	5,10
zakup części usług	3,33
pośrednictwo w rezerwacji	10,93
indywidualnie, bez pośredników	80,00
Wg celu podróży	
Brak danych	0,06
Typowa turystyka, zwiedzanie, rozrywka	35,35
Odwiedziny u krewnych lub znajomych	17,38
Sprawy zawodowe, służbowe	21,47
Podjęcie dorywczej pracy	1,86
Zakupy na własne potrzeby	8,51
Zakupy w celu dalszego odsprzedaży	4,37
Cele religijne	0,68
Tranzyt	6,92
Inne cele	3,41
Wg miejsca zakwaterowania	
Brak danych	4,38
Hotel, motel	33,84
Pensjonat	22,42
Domki letnie, apartamenty, studia	0,96
Camping, pole namiotowe	2,26
Kwatera prywatna	13,10
U rodziny, znajomych	16,07
Inne	6,98
Wg środków transportu	
Brak danych	0,39
Samolot	5,58
Samochód osobowy	81,87
Samochód ciężarowy, bagażówka	6,18
Pociąg	1,27
Prom/statek (bez samochodu)	2,54
Autokar	2,16
Pieszko, rower	0,01

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 3. Struktura badanych według odwiedzanych regionów i miast (2000 r.)

Wyszczególnienie	Udział %
Wg odwiedzanych województw	
Zachodniopomorskie	6,50
Pomorskie	7,21
Warmińsko-mazurskie	10,86
Podlaskie	9,02
Lubuskie	2,32
Wielkopolskie	13,14
Kujawsko-pomorskie	9,35
Łódzkie	13,25
Mazowieckie	32,37
Świętokrzyskie	6,06
Lubelskie	8,29
Dolnośląskie	8,49
Opolskie	4,52
Śląskie	7,47
Małopolskie	10,73
Podkarpackie	3,28
Wg odwiedzanych miast	
Szczecin	1,79
Gdańsk	3,48
Poznań	4,19
Łódź	5,07
Warszawa	20,88
Białystok	2,53
Wrocław	3,87
Częstochowa	1,30
Kraków	7,28
Katowice	1,87
Lublin	4,22

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 4 Przeciętne wydatki turystów zagranicznych, poniesione na terenie Polski w 2000 r. (według krajów)

Kraje	Średnie wydatki w USD na osobę	Średnie wydatki w USD na 1 dzień pobytu
Ogółem	137*	25
Kraje zamorskie**	305	21
Wielka Brytania	199	34
Beneluks	164	24
Francja	161	24
Rosja	151	40
Węgry	146	26
Austria	143	26
Niemcy	141	24
Słowacja	131	23
Czechy	129	25
Skandynawia	124	22
Białoruś	121	24
Ukraina	115	24
Litwa	102	32

* Średnia ważona

** USA, Kanada, Japonia, Australia, Nowa Zelandia

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 5. Przeciętne wydatki turystów w 2000 r. (w USD) – według wybranych cech podróży

Wyszczególnienie	Średnie wydatki poniesione przed podróżą		Średnie wydatki poniesione w Polsce	
	na osobę	na dzień	na osobę	na dzień
Razem:	67,06	12,04	137,71	24,72
Wg liczby osób				
Samotnie	133,53	26,97	187,79	37,93
Z rodziną, znajomymi	47,42	8,24	122,90	21,36
Wg organizatora				
w sposób nieznany	65,66	8,24	128,49	16,13
pełna organizacja przez biuro podróży	250,69	46,17	55,61	10,24
zakup części usług	74,48	12,88	119,19	20,61
pośrednictwo w rezerwacji	76,38	13,02	173,75	29,63
indywidualnie, bez pośredników	53,98	9,80	138,76	25,18
Wg celu podróży				
Brak danych	67,38	21,94	83,93	27,32
Typowa turystyka, zwiedzanie, rozrywka	75,45	11,89	148,41	23,39
Odwiedziny u krewnych lub znajomych	70,57	9,89	111,61	15,65
Sprawy zawodowe, służbowe	84,91	17,89	161,61	34,05
Podjęcie dorywczej pracy	25,13	1,39	83,70	4,61
Zakupy na własne potrzeby	32,23	10,77	140,72	47,03
Zakupy w celu dalszego odsprzedania	27,95	8,77	215,78	67,69
Cele religijne	42,34	9,43	83,96	18,70
Tranzyt	57,24	23,81	52,58	21,87
Inne cele	34,10	8,62	113,34	28,67
Wg miejsca zakwaterowania				
Brak danych	52,67	10,75	129,65	26,47
Hotel, motel	91,56	18,41	145,15	29,19
Pensjonat	43,45	7,88	151,76	27,52
Domki letnie, apartamenty, studia	29,14	4,87	143,51	23,97
Camping, pole namiotowe	60,27	12,10	141,77	28,46
Kwatera prywatna	41,40	6,65	161,38	25,92
U rodziny, znajomych	74,41	9,84	104,61	13,84
Inne	71,97	21,20	91,15	26,85
Wg środka transportu				
Brak danych	36,72	8,43	138,67	31,83
Samolot	391,31	44,96	212,99	24,47
Samochód osobowy	40,39	7,44	139,83	25,76
Samochód ciężarowy, bagażówka	52,98	11,32	94,83	20,26
Pociąg	40,26	5,01	148,43	18,46
Prom/statek (bez samochodu)	177,96	45,84	77,69	20,01
Autokar	175,35	28,19	48,81	7,85
Pieszo, rower	24,22	12,11	75,00	37,50

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 6. Przeciętne wydatki poniesione w Polsce przez turystów z wybranych krajów w 2000 r.
(w USD na osobę)

Wyszczególnienie	Niemcy	Unia Europ.*	Czechy Słowacja	Rosja	Sąsiedzkie kraje wschodnie* *	Kraje zamor- skie***
Razem	140,8	150,7	128,8	150,5	~ 114,2	304,8
Wg liczby osób						
samotnie	158,2	192,4	215,4	198,5	171,3	487,2
z rodziną, znajomymi	136,1	132,8	101,6	133,7	103,7	131,4
Wg organizatora						
w sposób nieznany	77,8	153,8	—	128,2	166,2	88,7
pełna organizacja przez biuro podróży	58,1	56,5	67,7	65,8	37,0	82,9
zakup części usług	124,0	146,3	66,0	179,7	82,9	244,6
pośrednictwo w rezerwacji	181,7	200,9	100,9	135,0	98,9	735,0
indywidualnie, bez pośredników	139,2	152,3	130,9	158,0	121,0	274,5
Wg celu podróży						
brak danych	161,3	—	80,0	24,1	74,3	—
typowa turystyka, zwiedzanie, rozrywka	151,4	160,9	133,0	153,9	110,9	115,2
odwiedziny u krewnych lub znajomych	118,7	121,7	99,3	96,8	73,3	187,1
sprawy zawodowe, służbowe	152,8	165,8	134,7	204,3	124,5	647,6
podjęcie dorywczej pracy	141,1	13,7	—	104,1	70,7	—
zakupy na własne potrzeby	129,4	224,0	—	201,7	130,8	—
zakupy w celu dalszego odsprzedania	333,4	—	—	233,0	213,7	—
cele religijne	115,8	137,2	—	58,4	57,6	—
tranzyt	48,6	35,1	30,4	89,5	46,1	—
inne cele	167,5	147,4	—	131,7	71,3	—
Wg miejsca zakwaterowania						
Brak danych	159,9	203,6	94,9	117,5	120,2	130,6
Hotele, motele	142,3	156,8	131,2	155,0	98,4	415,5
Pensjonaty	164,1	166,5	131,2	143,0	126,6	—
Domki letnie, apartamenty, studia	156,7	149,2	144,8	73,1	92,6	—
Campingi, pola namiotowe	94,7	158,8	90,7	202,8	135,8	—
Kwatery prywatne	153,7	173,8	124,7	205,1	162,0	548,5
U rodziny, znajomych	101,8	117,1	104,8	107,8	85,0	191,0
Inne	54,3	41,5	21,7	163,5	86,4	—
Wg środków transportu						
Brak danych	176,8	213,8	—	103,9	125,0	—
Samolot	143,1	200,9	317,8	248,9	116,7	305,7
Samochód osobowy	145,6	159,2	127,4	150,5	118,9	232,9
Samochód ciężarowy, bagażówka	30,6	68,8	193,8	151,6	96,8	—
Pociąg	181,6	153,4	—	13,3	125,1	—
Prom/statek (bez samochodu)	—	78,2	21,7	—	11,9	—
Autokar	52,7	51,9	—	—	45,9	—

* Bez Niemiec

** Bez Rosji

*** USA, Kanada, Japonia, Australia, Nowa Zelandia

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 7. Przeciętne dzienne wydatki poniesione w Polsce przez turystów z wybranych krajów w 2000 r. (w USD)

Wyszczególnienie	Niemcy	Unia Europ.*	Czechy Słowacja	Rosja	Sąsiedzkie kraje wschodnie**	Kraje zamorskie***
Razem	23,6	24,7	25,0	39,6	25,2	20,9
Wg liczby osób						
samotnie	34,5	37,0	36,3	52,1	47,8	37,6
z rodziną, znajomymi	21,5	20,5	20,7	35,3	22,2	8,2
Wg organizatora						
w sposób nieznany	12,0	57,7	—	18,3	17,3	3,9
pełna organizacja przez biuro podróży	8,5	12,2	8,5	18,3	8,8	13,8
zakup części usług	18,3	21,2	16,1	48,3	15,0	19,8
pośrednictwo w rezerwacji	26,1	30,0	17,7	39,4	28,9	97,1
indywidualnie, bez pośredników	24,3	24,9	25,5	42,6	26,6	14,4
Wg celu podróży						
brak danych	40,3	—	40,0	12,0	23,1	—
typowa turystyka, zwiedzanie, rozrywka	22,8	24,2	26,3	27,3	24,6	15,2
odwiedziny u krewnych lub znajomych	17,2	15,7	16,3	22,4	16,5	8,3
sprawy zawodowe, służbowe	34,5	34,7	27,1	37,4	27,3	85,8
podjęcie dorywczej pracy	29,8	6,9	—	6,9	3,4	—
zakupy na własne potrzeby	46,9	94,3	—	70,0	42,7	—
zakupy w celu dalszego odsprzedania	166,7	—	—	77,4	66,7	—
cele religijne	25,4	25,6	—	17,5	12,1	—
tranzyt	22,8	17,4	15,2	35,7	18,1	—
inne cele	29,4	27,3	—	43,2	24,3	—
Wg miejsca zakwaterowania						
Brak danych	22,8	28,4	16,9	27,4	27,3	17,3
Hotele, motele	28,2	30,2	25,5	42,0	23,6	61,6
Pensjonaty	25,6	25,4	28,2	41,9	34,8	—
Domki letnie, apartamenty, studia	25,4	29,2	28,8	18,3	12,6	—
Campingi, pola namiotowe	11,4	20,1	25,0	59,3	39,7	—
Kwatery prywatne	24,0	24,1	26,8	29,6	30,3	20,5
U rodziny, znajomych	15,0	14,6	13,2	23,4	13,4	8,6
Inne	17,1	15,3	10,8	67,8	22,7	—
Wg środków transportu						
Brak danych	26,4	42,8	—	29,2	31,0	—
Samolot	22,9	30,7	63,6	25,8	27,3	21,0
Samochód osobowy	24,3	24,7	24,7	41,5	28,4	12,8
Samochód ciężarowy, bagażówka	12,0	18,0	31,1	50,5	18,3	—
Pociąg	26,0	23,6	—	—	14,1	—
Prom/statek (bez samochodu)	—	20,1	10,8	—	6,0	—
Autokar	7,9	8,4	—	4,4	7,7	—

* Bez Niemiec

** Bez Rosji

*** USA, Kanada, Japonia, Australia, Nowa Zelandia

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 8. Wydatki turystów poniesione przed podróżą

Kraje	Wydatki na osobę	Wydatki na osobę dziennie
Ogółem	67,1	12,0
Niemcy	49,9	8,4
Czechy	19,8	3,9
Słowacja	15,2	2,7
Ukraina	32,0	6,5
Białoruś	38,0	7,7
Litwa	33,5	10,6
Rosja	56,2	14,8
Austria	80,0	14,7
Beneluks	71,4	10,6
Francja	113,3	17,1
Skandynawia	123,4	22,2
Kraje zamorskie*	671,4	46,0
W.Brytania	160,9	27,6
Węgry	32,1	5,8

*USA, Kanada, Japonia, Australia, Nowa Zelandia

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 9. Struktura wydatków poniesionych przez turystów przed podróżą w 2000 r. (w %)

Kraj	Zakup pakietu	Transport	Inne	Brak danych
Ogółem	24,7	53,0	19,6	2,5
Niemcy	28,4	39,9	30,9	0,7
Czechy	8,7	63,9	27,0	0,3
Słowacja	2,2	63,0	34,9	0,0
Ukraina	19,2	44,3	27,5	9,0
Białoruś	6,2	21,9	55,5	16,4
Litwa	13,9	54,7	29,0	2,5
Rosja	20,6	45,0	21,3	13,1
Austria	4,6	81,9	13,5	0,0
Beneluks	17,3	60,6	22,1	0,0
Francja	37,6	50,1	12,0	0,3
Skandynawia	22,2	68,3	7,3	2,3
Kraje zamorskie*	23,6	75,4	1,0	0,0
W.Brytania	7,2	75,1	17,4	0,3
Węgry	6,5	78,8	14,5	0,2

*USA, Kanada, Japonia, Australia, Nowa Zelandia

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 10. Struktura wydatków poniesionych przez turystów indywidualnych w Polsce według rodzajów w latach 1998–2000 (w %)

Kraje	Noclegi	Wyżywienie	Transport	Usługi rekreac.	Zakupy, upominki (ogółem)	Zakupy na własne potrzeby	Zakupy w celu odsprzed.	Inne wydatki
Ogółem								
1998	28,9	20,7	9,0	8,6	25,6	17,2	8,4	4,8
1999	30,6	20,2	9,2	7,9	26,3	15,8	10,5	4,6
2000	30,7	21,2	8,6	7,7	27,1	18,3	8,8	4,3
Niemcy								
1998	34,6	25,0	9,4	8,7	15,8	14,7	1,1	5,4
1999	35,3	23,4	10,3	9,6	15,1	14,9	0,2	5,4
2000	36,3	25,6	8,8	9,0	13,7	13,7	0,0	0,0
Czechy								
1998	39,7	26,1	8,5	10,3	11,2	7,8	3,4	0,6
1999	52,2	29,9	6,7	7,9	3,2	3,2	0,0	0,1
2000	46,6	31,7	9,7	8,5	3,0	3,0	0,0	0,0
Słowacja								
1998	33,9	21,3	16,0	9,1	15,7	7,2	8,5	0,3
1999	48,8	29,5	8,3	5,7	7,8	5,1	2,7	0,0
2000	45,3	31,8	10,7	10,3	2,0	2,0	0,0	0,0
Białoruś								
1998	11,9	8,8	4,1	2,5	64,2	44,6	19,6	6,2
1999	12,0	7,8	7,4	1,5	57,5	29,0	28,5	12,6
2000	5,4	5,4	3,0	1,0	81,4	36,3	45,1	3,0
Litwa								
1998	17,0	15,1	7,5	9,2	41,3	23,4	17,9	2,0
1999	10,6	9,2	3,4	1,9	70,9	27,1	43,8	2,2
2000	20,2	12,8	8,5	3,8	46,1	27,1	19,0	8,2
Rosja								
1998	6,3	4,6	2,0	1,3	75,9	29,6	46,3	2,4
1999	21,7	15,7	7,9	3,0	47,4	20,5	26,9	3,2
2000	8,2	5,8	10,2	1,7	67,2	54,7	12,5	6,5
Ukraina								
1998	20,5	15,7	8,4	1,6	44,4	18,6	25,8	5,2
1999	7,1	6,4	3,7	1,1	73,7	23,1	50,6	6,4
2000	11,9	10,1	5,7	2,3	66,2	30,0	36,2	2,6
Austria								
1998	39,1	24,2	9,7	13,1	12,3	10,7	1,6	1,4
1999	49,3	28,4	8,6	8,3	5,3	5,0	0,3	0,0
2000	45,1	30,6	10,5	8,6	5,2	5,2	0,0	0,0
Beneluks								
1998	33,6	22,9	11,2	10,9	13,0	12,6	0,4	7,6
1999	34,3	22,9	11,2	10,7	12,2	12,2	0,0	6,3
2000	40,2	26,7	10,2	9,3	8,4	8,4	0,0	4,8

USA, Kanada, Japonia, Australia, Nowa Zelandia

Źródło: autor, dane własne na podstawie danych GUS i badań Instytutu Turystyki

Tabela 10. c.d.

Kraje	Noclegi	Wyży- wienie	Trans- port	Usługi rekreac.	Zakupy, upominki (ogółem)	Zakupy na własne potrzeby	Zakupy w celu odsprzedaży	Inne wydatki
Francja								
1998	34,2	25,0	12,5	10,4	12,3	11,4	0,9	3,7
1999	38,7	25,1	11,0	10,4	10,7	10,5	0,2	3,7
2000	37,4	26,3	10,8	12,4	10,1	10,1	0,0	3,2
Skandynawia								
1998	35,1	24,6	11,6	12,5	9,3	8,7	0,5	6,0
1999	35,9	23,6	11,9	10,6	14,4	14,4	0,0	2,2
2000	38,5	24,4	9,3	12,0	13,2	13,2	0,0	2,5
W.Brytania								
1998	30,0	22,6	11,0	10,3	16,0	15,7	0,3	9,4
1999	32,5	23,3	15,4	9,8	13,2	13,2	0,0	4,1
2000	42,0	25,4	11,5	9,0	7,0	7,0	0,0	4,6

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 11. Wydatki odwiedzających jednostniowych według krajów, poniesione w 2000 r. (w USD)

Wyszczególnienie	Niemcy	Czechy	Słowacja	Białoruś	Ukraina	Litwa	Rosja	Ogółem
Razem	53	14	15	37	51	52	115	44
Wg liczby osób:								
samotnie	90	17	19	72	90	71	235	63
z rodziną, znajom.	41	11	12	34	44	46	81	36
Wg celu podróży:								
przejazd tranzyt.	53	15	13	21	22	44	73	39
turyst./prywat.	58	13	16	58	75	42	163	46
służb./handlowy	34	16	10	54	56	98	111	37
Wg środka transp.								
samolot	50	27	—	—	—	—	—	48
samochód osob.	53	15	15	39	53	49	116	47
samochód ciężar.	29	13	14	29	45	63	111	47
kolej	—	—	—	43	—	—	—	43
prom/statek	—	—	—	—	—	—	—	55
autokar	23	—	—	8	—	—	—	14
pieszo/rower	31	12	14	—	—	—	—	13

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 12. Wydatki odwiedzających jednodniowych w latach 1996–2000 (w USD)

Kraje	1996	1997	1998	1999	2000	2000:1999
Ogółem*	66	68	52	38	44	1,16
Niemcy	79	84	62	43	53	1,23
Czechy	43	32	31	14	14	1,00
Słowacja	50	39	28	14	15	1,07
Białoruś	44	36	41	45	37	0,82
Litwa	41	56	28	44	52	1,18
Rosja	160	96	34	51	115	2,25
Ukraina	46	78	73	84	51	0,61

* Średnia ważona

Źródło: badania Instytutu Turystyki

Tab. 13. Wielkość i struktura łącznych wydatków cudzoziemców w Polsce w 2000 r. wg krajów (rachunek szacunkowy)

Kraj		Przyjazdy ogółem (tys. osób)	Przyjazdy doszac. (tys. osób)	Wydatki na osobę (USD)	Wydatki razem (mln USD)
Niemcy:	turyści	5920	5920	141	834,7
	jednodniowi	42983	42983	53	2277,9
Czechy:	turyści	250	250	129	32,0
	jednodniowi	11735	11735	14	164,3
Słowacja:	turyści	90	90	131	11,8
	jednodniowi	3824	3824	15	57,2
Rosja:	turyści	1140	1140	151	172,1
	jednodniowi	1135	1135	115	130,5
Białoruś:	turyści	2370	2133	121	258,1
	jednodniowi	3550	3550	37	131,4
Ukraina:	turyści	3090	2781	115	319,8
	jednodniowi	3094	3094	51	157,8
Litwa :	turyści	850	850	102	86,7
	jednodniowi	564	564	52	29,3
Austria		304	304	143	43,5
Francja		292	292	161	47,0
Beneluks		533	533	164	86,9
W.Brytania		240	240	199	47,8
Skandynawia		502	502	124	58,3
Włochy		191	191	278	33,2
Węgry		143	143	146	20,9
Kraje zamorskie*		321	321	305	103,7
Pozostałe kraje:	turyści	1164	1164	134	158,1
	jednodniowi	230	230	42	9,7
RAZEM		84515	83969		5273,0

* USA, Kanada, Japonia, Australia, Nowa Zelandia

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS i badań Instytutu Turystyki.

1 PL

INSTYTUT TURYSTYKI
Warszawa, ul. Merliniego 9a

ITTZ-1

Drogi Turysto,
Instytut Turystyki w Warszawie prowadzi anonimowe badania nad wydatkami turystów przebywających w Polsce. Prosimy o poświęcenie chwili czasu, wypełnienie poniższej ankiety i oddanie jej ankieterowi.

PROSIMY NIE WYPEŁNIAĆ. WYPEŁNI ANKIETER

A. Nazwa przejścia granicznego.....

B. Rodzaj transportu:

1. Samolot
2. Samochód osobowy
3. Samochód ciężarowy, bagażówka
4. Pociąg
5. Prom/statek (bez samochodu)
6. Autokar
7. Pieszko, rower

C. Dzień [][]

Miesiąc [][]

1. W jakim kraju mieszka Pan/Pani na stałe?

.....

2. Czy jest Pan/Pani osobą polskiego pochodzenia?

[] TAK

[] NIE

3. W jaki sposób zorganizował(a) Pan/Pani swój wyjazd?

☐ 1) PAKIET - wyjazd w całości zorganizowany przez biuro podróży lub innego organizatora (wcześniej zakupione zostały wszystkie podstawowe usługi: noclegi, transport, wyżywienie)

☐ 2) ZAKUP CZĘŚCI USŁUG - wcześniej zostały wykupione w biurze podróży (lub gdzie indziej) tylko niektóre usługi (np. tylko noclegi i/lub transport itp.)

☐ 3) TYLKO REZERWACJA - korzystałem(am) z usług pośredników jedynie przy rezerwacji usług (biletów na przejazd, rezerwacji hotelu, samochodu itp.)

☐ 4) SAMODZIELNIE - wyjazd zorganizowany zupełnie samodzielnie, bez żadnej wcześniejszej rezerwacji i pośrednictwa biura podróży

4. Czy wydatki związane z podróżą ponosił(a) Pan/Pani:

☐ 1) razem z rodziną lub znajomymi (używając wspólnego budżetu)

☐ 2) sam / sama

5. Jeśli wydatki związane z pobytem/podróżą ponosił(a) Pan/Pani wspólnie z rodziną lub znajomymi (używając wspólnego budżetu)

to było Was razem: osób

6. W związku z podróżą do Polski wydał(a) Pan/Pani lub wydaliście wspólnie u siebie w kraju ogółem:

(kwota)

(nazwa waluty)

w tym na:

1) zakup całego pakietu lub opłacenie części świadczonych usług w Polsce - (vouchery, noclegi, wycieczki itp.)

(kwota)

(nazwa waluty)

2) transport (bilety na podróż, paliwo na dojazd do Polski itp.)

(kwota)

(nazwa waluty)

3) inne wydatki poniesione przed podróżą

(kwota)

(nazwa waluty)

7. W czasie pobytu na terenie Polski wydał(a) Pan(i) lub wydaliście razem około

(kwota)

(nazwa waluty)

w tym na:

1) noclegi

(kwota)

(nazwa waluty)

2) wyżywienie

(kwota)

(nazwa waluty)

3) transport na terenie Polski (zakupy biletów, paliwo itp.)

(kwota)

(nazwa waluty)

4) usługi rekreacyjne (np. imprezy rozrywkowe, sportowe, bilety do muzeów, kasyno itp.)

(kwota)

(nazwa waluty)

5) upominki, zakupy na własne potrzeby

(kwota)

(nazwa waluty)

6) zakupy w celu odsprzedania

(kwota)

(nazwa waluty)

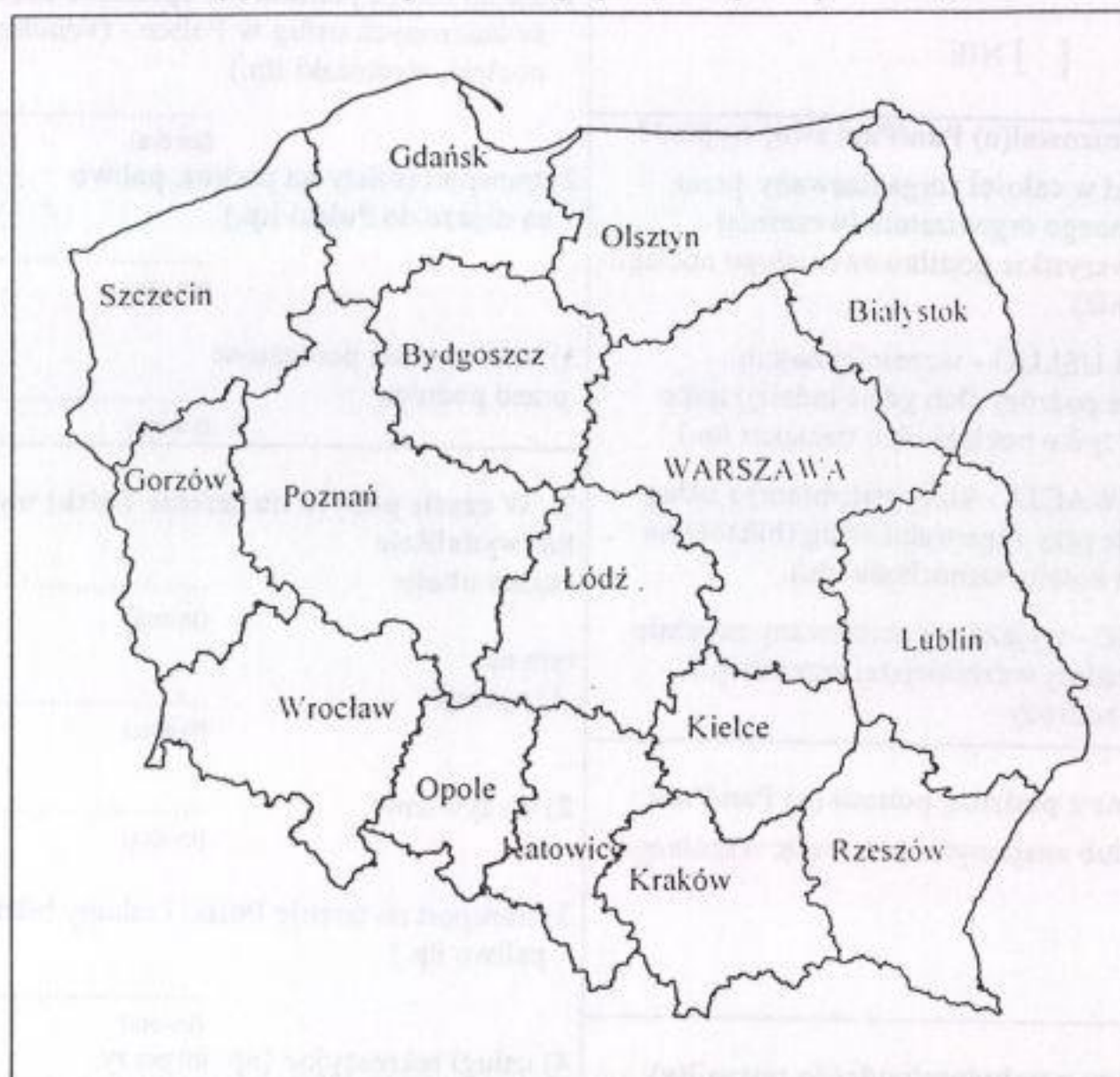
7) inne wydatki

(kwota)

(nazwa waluty)

8. W Polsce spędziliście nocy	10. W czasie pobytu w Polsce korzystał(a) Pan(i) głównie z:
9. Co było głównym celem Pana (i) przyjazdu do Polski? (proszę wybrać jedną odpowiedź) ☐ 1) turystyka - zwiedzanie kraju, wypoczynek, rozrywka, uprawianie sportu, hobby ☐ 2) odwiedziny krewnych lub znajomych ☐ 3) sprawy zawodowe, służbowe, załatwianie interesów ☐ 4) podjęcie dorywczej pracy ☐ 5) zakupy na własne potrzeby ☐ 6) zakupy w celu dalszego odsprzedażania ☐ 7) cele religijne ☐ 8) tranzyt ☐ 9) inne cele	☐ 1) hoteli, moteli ☐ 2) pensjonatów ☐ 3) domów letnich, apartamentów, studio itp. ☐ 4) campingów i pól namiotowych ☐ 5) kwater prywatnych ☐ 6) mieszkań rodziny lub znajomych ☐ 7) innych noclegów

11. Jakie regiony Polski odwiedził (a) Pan/Pani podczas tego pobytu? (proszę zaznaczyć na mapie)

12. Które z następujących miast odwiedził (a) Pan/Pani podczas tego pobytu? (prosimy wpisać liczbę noclegów)

.....					
Szczecin	Gdańsk	Poznań	Łódź	Warszawa	Białystok
.....					
Wrocław	Częstochowa	Kraków	Katowice	Lublin	

DZIĘKUJEMY ZA POMOC

4 PL

INSTYTUT TURYSTYKI
Warszawa, ul. Merliniego 9a

ITTZ-4

Drogi Turysto,
Instytut Turystyki w Warszawie prowadzi anonimowe badania nad wydatkami turystów przebywających w Polsce.
Prosimy o poświęcenie chwili czasu, wypełnienie poniższej ankiety i oddanie jej ankieterowi.

PROSIMY NIE WYPEŁNIAC. WYPEŁNI ANKIETER

A. Nazwa przejścia granicznego.....

B. Rodzaj transportu:

1. Samolot
2. Samochód osobowy
3. Samochód ciężarowy, bagażówka
4. Pociąg
5. Prom/statek (bez samochodu)
6. Autokar
7. Pieszko, rower

C. Dzień [][]

Miesiąc [][]

1. W jakim kraju (landzie) mieszka Pan/Pani na stałe?

2. Czy wydatki związane z podróżą ponosił (a) Pan/Pani:

- ☐ 1) razem z rodziną lub znajomymi (używając wspólnego budżetu)
- ☐ 2) sam / sama

3. Jeśli wydatki związane z pobytem/podróżą ponosi Pan (i) wspólnie z rodziną lub znajomymi
(używając wspólnego „budżetu”) to było Was razem osób

4. W czasie pobytu wydaliście razem około

(kwota)

(nazwa waluty)

w tym na:

1) wyżywienie

(kwota)

(nazwa waluty)

2) transport na terenie Polski
(zakupy biletów, paliwa itp.)

(kwota)

(nazwa waluty)

3) upominki, zakupy na własne potrzeby

(kwota)

(nazwa waluty)

4) zakupy w celu odsprzedaży

(kwota)

(nazwa waluty)

5) usługi rekreacyjne (np. bilety na imprezy
sportowe, rozrywkowe, muzea itp.)

(kwota)

(nazwa waluty)

6) inne wydatki

(kwota)

(nazwa waluty)

5. Przyjazd do Polski miał charakter:

- ☐ 1) przejazdu tranzytowego
- ☐ 2) turystyczny lub prywatny
- ☐ 3) służbowy lub handlowy

DZIĘKUJEMY ZA POMOC

ISBN 83-88376-40-3